

Teresa Świercz
Urzeczywistnianie tradycji
W piątą rocznicę powstania Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce.

Tekst dotyczący kolejnych działań zmierzających do stworzenia spójnego Szlaku Cysterskiego w Polsce powstawał w czasie gdy zespół redakcyjny przygotowywał do druku pierwszy numer „Cistercium Mater Nostra”. W „Editoriale” poprzedzającym kolejne artykuły tego periodyku o.Piotr Chojnacki O Cist. Opat mogiński Prezes Polskiej Kongregacji Cystersów wyraził pragnienie aby czasopismo było „znakiem nadziei” i wniosło dzisiejszym czasom ducha cysterskiego ukazując jego aktualność.”

Początkowo tekst o Szlaku Cysterskim rozpoczynał fragment reguły Św. Benedykta – jako swoiste motto przypominając fakt , że nie można traktować tradycji cysterskiej tylko jako „obiektów na trasie turystycznej” w oderwaniu od tradycji duchowej . Obecnie słusznym wydaje się aby poprzedzić go –zamiast wstępu- obszernym cytatem z najnowszej encykliki „Spe Salvi.O nadziei chrześcijańskiej” Benedykta XVI. Ojciec Święty rozważając znaczenie rzeczywistości wspólnotowej przywołuje tradycję cysterską i rozwijając w poetyckich obrazach myśl Św. Bernarda zadaje fundamentalne pytanie o to co czynimy my wszyscy jako członkowie Kościoła aby tworzyć pozytywny porządek świata.

„Obszar dzikiego lasu staje się żyznym gruntem gdy zostaną powalone drzewa pychy , gdy wykorzenia się to , co dzikie w duszy , i w ten sposób przygotowuje się teren , na którym może wyrosnąć chleb dla ciała i dla duszy.

Czyż patrząc na współczesne dzieje nie przychodzi nam stwierdzić , że nie uda się stworzyć pozytywnego porządku świata tam gdzie dziczeją dusze?”.

„Święty Benedykt w swojej regule nakazuje by narzędzia i wszystkie dobra klasztorne były traktowane *jak gdyby to były naczynia święte z ołtarza.* W ten sposób całe zarządzanie i gospodarka opactwa nabierają wymiaru duchowego”.

Przytoczony powyżej fragment rozważań, powtórzony wiernie za współcześnie żyjącym trapistą¹, niech będzie mottem do tekstu poświęconego Szlakowi Cystersów w Polsce.

Stały szlak cysterski na ziemiach polskich wytyczono z inicjatywy Fundacji Kultury w 1993 roku realizując ideę Rady Europy z 1990 roku, tworzenia szlaków drogami cystersów w ramach programu europejskich dróg kulturowych. Szlak cystersów powołano uroczystie w opactwie O.O. Cystersów w Krakowie-Mogile, które gościło uczestników zorganizowanej wówczas międzynarodowej konferencji „Droga cystersów w Polsce”². Przez wiele lat po tym fakcie w opactwach cysterskich w Polsce oraz tam gdzie cystersi byli w przeszłości, z inicjatywy cystersów, księży diecezjalnych, władz samorządowych, organizacji społecznych i osób prywatnych organizowano liczne uroczystości i przedsięwzięcia obrazujące przeszłość materialną i duchową Zakonu oraz przybliżające dzień dzisiejszy tych miejsc. Na konferencjach naukowych poświęconych „dziedzictwu szarych mnichów”, rodziła się idea powołania zespołu koordynującego te działania na poziomie ogólnopolskim³.

20 września 2003 roku w dawnym opactwie cystersów w Pelplinie (Pomorze Gdańskie) powołano Radę Koordynacyjną Szlaku Cysterskiego w Polsce⁴. Konferencja pelplińska z udziałem ówczesnego Opata Prezesa Polskiej Kongregacji Cystersów p.w. Matki Bożej Królowej Świata, O. Opata dr Eustachego Kocika Opata Wąchockiego, była poświęcona koncepcji programowej i promocyjnej Szlaku Cystersów na terenie Polski. Zgromadziła przedstawicieli świata nauki, samorządów lokalnych obszarów, na których leżą czynne obecnie i dawne opactwa cysterskie oraz przedstawiciele organizacji społecznych, których celem jest ochrona dziedzictwa pocysterskiego i szeroko rozumiana promocja turystyczna mająca związek z działalnością Zakonu Cystersów⁵. W wystąpieniu inauguracyjnym powołanie Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce O. Opat dr Eustachy Kocik wyznaczył kierunek rozwoju Szlaku Cysterskiego określając tym samym zadania tych, którzy mają go współtworzyć. O Opat Prezes przypominając przeszłość i to , że w przeszłości u cystersów każda praca była traktowana jako akt religijny, a działania praktyczne były połączone z jednoczesnym dążeniem ku Bogu wskazał, że ten fakt powinien decydować o charakterze i kształcie Szlaku Cysterskiego w Polsce:

„- klasztory muszą być otwarte na społeczeństwo, muszą być czynnymi ośrodkami religijnymi – nie li tylko muzeum

- we wszystkim i wszędzie należy podkreślać elementy duchowe i religijne (w wydawnictwach, wystawach, w oprowadzaniu po obiektach)

- należy przypominać, że cystersi byli przede wszystkim zakonnikami i mnichami a ich wiara wznosiła klasztory i kościoły”⁶.

Wkrótce po powstaniu Rady Koordynacyjnej jesienią 2003 roku miały miejsce kolejne inicjatywy nawiązujące do działań Komisji Kultury Rady Europy i Fundacji Kultury z lat 1990 – 1993. 17 grudnia 2003 r. odbyło się w Kamieńcu Żąbkowickim na Dolnym Śląsku spotkanie przedstawicieli gmin i powiatów. Trzebnica, Lubiąż, Henryków, Kamieniec Żąbkowicki, Bardo, Krzeszów oraz przedstawiciele Polskiej Organizacji Turystycznej i Agencji Artystycznej „Jedynka” (inicjatora spotkania). Uczestników spotkania w Kamieńcu Żąbkowickim zaszczylił swoją obecnością Jego Eminencja Kardynał Henryk Gulbinowicz i Jego Ekscelencja biskup Edward Janiak z Kurii Metropolitarnej Wrocławskiej. Ponadto obecne były przedstawicielki Zgromadzenia Sióstr Miłosierdzia Karola Boromeusza z Trzebnicy, księża z Katolickiego Liceum Ogólnokształcącego w Henrykowie oraz księża ze zgromadzeń: Salwatorianów z Trzebnicy i O. Redemptorystów z Bardo.

W Kamieńcu Żąbkowickim oraz w trakcie szczegółowych, roboczych ustaleń zaakceptowano projekt organizacji turystycznego Szlaku Cysterskiego na Dolnym Śląsku "jako nowego produktu turystycznego".⁷ 5 marca 2004r. w zespole obiektów pocysterskich w Henrykowie odbyło się spotkanie poświęcone organizacji nowego produktu turystycznego "Szlak Cysterski na Dolnym Śląsku", w którym uczestniczyli przedstawiciele sześciu miejscowości: Lubiąży, Trzebnicy, Barda, Krzeszowa, Henrykowa, Kamieńca Żąbkowickiego, do których dołączyła też miejscowość Wierzbna k/ Żarowa. W spotkaniu uczestniczył także ówczesny Prezes Polskiej Organizacji Turystycznej i przedstawiciel Ministra Kultury.⁸

Także w marcu 2004 roku gminy i miasta Pomorza Zachodniego, w których w przeszłości znajdowały się opactwa cystersów i cysterek: Bierzwnik, Stare Czarnowo (opactwo w Kołbaczu), Recz, Pełczyce, podjęły decyzje o wspólnym działaniu zmierzającym do ochrony dziedzictwa pocysterskiego. 31 marca 2004 w kapitularzu klasztoru pocysterskiego w Bierzwniku burmistrzowie i wójtowie w/ wymienionych ośrodków podpisali "Deklarację woli" o współpracy w zakresie ochrony, zachowania i odtwarzania "obszaru kulturowego ukształtowanego przez cystersów" i podejmowania działań zmierzających "do nieustającego przypominania i kontynuowania najgłębszych wartości zawartych w duchowości św. Bernarda i Kościoła Powszechnego."⁹ Wkrótce do sygnatariuszy "Deklaracji woli" dołączyły kolejne gminy pocysterskie Pomorza Zachodniego: Marianowo i Krzęcin.

Niespełna miesiąc później 26 kwietnia 2004r. w Opactwie pocysterskim w Krzeszowie, osiem gmin "cysterskich" Dolnego Śląska: Kamienna Góra, Wołów (opactwo w Lubiąży), Żarów, Milicz oraz Fundacja "Lubiąż", DOT, Agencja Artystyczna "Jedynka", powiaty żąbkowicki i trzebnicki, wołowski, kamiennogórski oraz przedstawiciele władz woj. dolnośląskiego, zawarły porozumienie o utworzeniu Konsorcjum pod nazwą "Szlak Cysterski na Dolnym Śląsku", w sprawie podjęcia wspólnych działań na rzecz przygotowania, promocji i rozwoju nowego produktu turystycznego w regionie pod nazwą "Szlak Cysterski na Dolnym Śląsku".¹⁰

15 maja 2004r w klasztorze O.O. Cystersów w Wąchocku, Prezes Polskiej Kongregacji Cystersów pw. NMP Królowej Świata, O. Opat dr Eustachy Kocik wręczył dekrety nominujące na członków Rady Koordynacyjnej.¹¹ Na spotkaniu w opactwie wąchockim poszerzono także skład Rady Koordynacyjnej o przedstawiciela Fundacji "Lubiąż" i przedstawiciela Konsorcjum "Szlak Cysterski na Dolnym Śląsku".¹² W trakcie spotkania, w którym uczestniczyli także oprócz członków Rady Koordynacyjnej, przedstawiciele cysterskiej wspólnoty wąchockiej oraz śp. O. Przeor Aleksy Chalcarz z opactwa Jędrzejowskiego, na wniosek Przewodniczącego Rady prof. dr hab. Andrzeja Wyrwy, dokonano korekty dotychczasowej nazwy „Szlak Cystersów w Polsce”. Ustalono, że przyjmuje się właściwiej brzmiące określenie przymiotnikowe „Szlak Cysterski w Polsce”. Podjęto także decyzje o wystąpieniu Rady Koordynacyjnej do Fundacji Kultury o prawo dysponowania logo szlaku wyłonionego w drodze konkursu na zlecenie Fundacji Kultury w 1993 roku.¹³ Przyjęto także wniosek Przewodniczącego Rady Koordynacyjnej, aby pierwszym działaniem Rady było doprowadzenie do ogólnopolskiego spotkania tzw. gmin cysterskich. Zadanie to powierzono gminom i miastom Pomorza Zachodniego współpracującym w zakresie ochrony dziedzictwa cysterskiego w oparciu o "Deklaracje woli".¹⁴

Na początku lipca 2004r (10- 11) w klasztorze pocysterskim w Wągrowcu, odbyło się kolejne spotkanie Rady Koordynacyjnej, w którym wraz z O. Opatem Prezesem dr Eustachym Kocikiem, uczestniczył O. Opat dr Piotr Chojnacki. W przeddzień obrad, członkowie Rady mieli zaszczyt spotkać się z władzami Powiatu, Gminy i Miasta Wągrowca oraz nowo utworzonego Wągrowieckiego Stowarzyszenia Szlaku Cysterskiego, którego głównym celem jest utworzenie i promowanie wągrowieckiego odcinka Szlaku Cysterskiego, włączenie go do Wielkopolskiej Pętli Szlaku Cysterskiego oraz „nawiązywanie do charyzmatu cysterskiego, zawartego w dewizie i *Ora et labora*".¹⁵

W trakcie obrad odbyła się dyskusja nad ostatecznym kształtem „Deklaracji Programowej” i statutu Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce i zatwierdzenie tych dokumentów. W dyskusji na zaproszenie Rady uczestniczyła p. Małgorzata Dzieduszycka- Zimińska Dyrektor Departamentu Współpracy Międzynarodowej Ministerstwa Kultury, który wskazała na doniosłe znaczenie faktu wskrzeszenia idei szlaku

„drogami cystersów” sprzed 15 lat przypominając wielką konferencję zorganizowaną w Krakowie w 1990r, będącą realizacją programu Rady Europy.¹⁶ Obecni na spotkaniu w Wągrowcu, zostali poinformowani przez Przewodniczącego Rady, że decyzją Prezesa Fundacji Kultury p. Grzegorza Boguty „Fundacja Kultury wyraża zgodę na pełne, nieodpłatnie wykorzystywanie logo szlaku cysterskiego, przez Radę Koordynacyjną przy publikacjach naukowych, popularnonaukowych, folderach i oznaczeniu szlaków w terenie.”¹⁷

W dniach 2- 5 czerwca 2005r. na terenie Pomorza Zachodniego odbyło się Ogólnopolskie Forum tzw. Gmin Cysterskich oraz Właścicieli Obiektów Cysterskich i Pocysterskich, zorganizowane przez gminy i miasta pocysterskie: Bierzwnik, Recz, Pełczyce, Marianowo, Stare Czaranowo (Kołbacz), Krzęcin, oraz Parafie Rzymskokatolickie w tych miejscowościach, przy współudziale Stowarzyszenia Ochrony Dziedzictwa Pocysterskiego w Bierzwniku, Foerder Verein Kloster Chorin oraz Ekspedycji Wykopaliskowej Instytutu Prahistorii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

I Forum Szlaku Cysterskiego w Polsce zgromadziło ponad 100 osób- przedstawicieli 32 ośrodków cysterskich i pocysterskich w Polsce.

W spotkaniu uczestniczyli przedstawiciele samorządów lokalnych, cystersi z opactw funkcjonujących obecnie na terenie Polski, przedstawiciele innych zakonów, seminariów, sanktuariów i parafii znajdujących się w obiektach pocysterskich oraz prywatni właściciele tych obiektów. Gośćmi I Forum Szlaku Cysterskiego w Polsce byli przedstawiciele trzech ośrodków pocysterskich z Niemiec: Chorin (współorganizatora objazdu po pętli zachodniopomorskiej i brandenburskiej Szlaku Cysterskiego), Doberanu (Meklemburgia) i Ihlow (Fryzja¹⁸ Wschodnia). Do uczestników I Forum Szlaku Cysterskiego w Polsce wystosował list Opat Generalny Zakonu Cystersów Mauro Esteva. Opat Generalny życząc uczestnikom forum odbywającego się "w starodawnym klasztorze Marienwalde (Bierzwnik)", przypominał pragnienie Ojca Świętego Jana Pawła II aby Europa bezustannie dawała świadectwo swych chrześcijańskich korzeni, wyrażając je jako osobiste oczekiwanie wobec Polski.¹⁹

Obecni na spotkaniu zapoznali się z Deklaracją Programową Rady Koordynacyjnej i propozycjami Rady dla Forum Szlaku Cysterskiego, przyjmując także propozycję Rady Koordynacyjnej aby przygotować dokument dotyczący współpracy wszystkich ośrodków cysterskich i pocysterskich, mający charakter "deklaracji woli" o współpracy w zakresie ochrony dziedzictwa cysterskiego wszystkich zainteresowanych Szlakiem Cysterskim w Polsce. Przyjęto także propozycje dwóch ośrodków pocysterskich w Bardo (Dolny Śląsk) i Paradyżu (Lubuskie), aby były kolejno organizatorami Ogólnopolskiego Forum Szlaku Cysterskiego.²⁰

Rada Koordynacyjna obradująca w obecności O. Opata dr Eustachego Kocika, Opata Wąchockiego, Prezesa Polskiej Kongregacji Cystersów oraz O. Opata dr Piotra Chojnackiego, Opata mogińskiego w dniach 15-16 października 2005 roku w opactwie pocysterskim w Krzeszowie, przyjęła z uznaniem koncepcję merytoryczną i programową II Ogólnopolskiego Forum Szlaku Cysterskiego . Zaprezentowali ją przedstawiciele parafii i samorządów z ośrodków pocysterskich w Bardo, Kamieńcu Żąbkowickim i Henrykowie. W trakcie obrad w Krzeszowie podjęto także decyzję o utworzeniu Biura Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce z siedzibą w opactwie O.O. Cystersów w Krakowie- Mogile.²¹ Uczestnicy spotkania w Krzeszowie wysłuchali także sprawozdania z I Ogólnopolskiego Forum tzw. Gmin Cysterskich oraz Właścicieli Obiektów Cysterskich i Pocysterskich. Podkreślono wielość osiągniętych celów i zwrócono uwagę na niezwykle cenny owoc spotkania- wspólnego tworzenia nowej jakości jaką są bezpośrednie kontakty, wymiana doświadczeń i solidarność w dążeniu do wspólnego celu, którym jest spójny Szlak Cysterski.²² Mając na względzie wagę tego zjawiska, uczestnicy spotkania w Krzeszowie sformułowali propozycję „Deklaracji woli o współpracy w zakresie ochrony dziedzictwa cysterskiego” wszystkich zainteresowanych tworzeniem Szlaku Cysterskiego w Polsce.²³

W trakcie kolejnego spotkania 18 lutego 2006r w opactwie O.O. Cystersów w Krakowie- Mogile, omawiając stan przygotowań do II Ogólnopolskiego Forum Gmin Cysterskich i Właścicieli Obiektów Cysterskich i Pocysterskich na Dolnym Śląsku, członkowie Rady zapoznali się ze stopniem zainteresowania propozycją aktu „Deklaracji woli współpracy” rozesłaną przez Radę Koordynacyjną do wszystkich ośrodków cysterskich i pocysterskich²⁴. Do 18 lutego 2006r, większa część ośrodków odpowiedziała pozytywnie. Do opactwa O.O. Cystersów w Wąchocku, siedziby Opata Prezesa Polskiej Kongregacji Cystersów w Wąchocku napłynęły, 23 deklaracje podpisane przez wójtów i burmistrzów gmin i miast cysterskich i pocysterskich, 24 deklaracje podpisane przez opactwa cysterskie, parafie, inne zgromadzenia zakonne, seminaria- właściciele obiektów pocysterskich oraz 6 deklaracji instytucji pozarządowych (fundacje i stowarzyszenia). Przyjęto propozycję Z. Fleszara wójta gminy Kamieniec Żąbkowicki współorganizatora II Forum Szlaku Cysterskiego aby uroczyste podpisanie „Deklaracji woli” odbyło się w sanktuarium Matki Boskiej Bardzkiej „Strażniczki Wiary” po Mszy św. zamykającej obrady II- go Forum. Rada Koordynacyjna zaakceptowała także projekt samorządów organizatorów I i II Forum przedstawioną przez wójta gminy Kamieniec Żąbkowicki dotyczącą powołania Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich. Na tym samym spotkaniu rozważono także

propozycję dr inż. K. Turkiewicz, Prezesa Zarządu Spółki „Dynamika” z Gliwic, dotyczącą organizacji Biura Rady²⁵ powołanego na spotkaniu w Krzeszowie 16 października 2005 roku. Jednocześnie Spółka „Dynamika” podjęła się wspierania działań Rady poprzez pozyskanie środków i opracowanie strony internetowej Szlaku Cysterskiego. Członkowie Rady zaaprobowali inicjatywę prof. hab. E. Łużyńskiej, aby wystąpić do Polskiego Komitetu Narodowego Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków (PKN ICOMOS) o objęcie patronatem działań Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce²⁶.

Równolegle z działaniami prowadzonymi na terenie Polski, Rada Koordynacyjna Szlaku Cysterskiego realizując swoje założenia programowe²⁷ podjęła (poprzez swego przedstawiciela – mgr Teresę Świercz) współpracę z ośrodkami europejskimi. W oparciu o kontakty nawiązane z przedstawicielami opactw pocysterskich z Niemiec, Danii, Szwecji i Belgii na dwóch kolejnych spotkaniach „Forum Ośrodków Cysterskich Morza Północnego i Bałtyku” w Aurich (Fryzja Wschodnia) w 2004r i Waren- Müritz (Meklemburgia) w 2005r, przedstawicielka Stowarzyszenia Ochrony Dziedzictwa Pocysterskiego w Bierzwniku, członek Rady Koordynacyjnej- została zaproszona na Zgromadzenie Generalne Europejskiej Karty Opactw i Miejsc Cysterskich w Herkenrode (Belgia)²⁸. Prezydent Karty Jean- François LEROUX w wystosowanym liście odwołując się do idei powołania Karty i europejskiego wymiaru tej organizacji²⁹ sformułował pytania mające być przyczynkiem do dyskusji na Zgromadzeniu Generalnym w Herkenrode o rozszerzeniu organizacji Karty Europejskiej na inne kraje europejskie: „Czy badania prowadzone przez Kartę od piętnastu lat mogą zostać rozszerzone na większą liczbę siedzib z większej liczby krajów? Czy można rozważyć europejski rozwój kulturalny w oparciu o naszą wspólną kulturę zarządzania siedzibami /miejscami/ cysterskimi? Jaką sieć można utworzyć pomiędzy nimi, aby prowadzić działalność jednocześnie narodową i międzynarodową pod egidą europejską?”³⁰

Stanowisko Rady Koordynacyjnej dotyczące wspólnych działań narodowych i europejskich na Szlaku Cysterskim przyjęte na spotkaniu Rady w opactwie cystersów w Krakowie- Mogile w dn. 18 lutego 2006r.³¹, zostało przedstawione przez autorkę niniejszego tekstu 23 kwietnia 2006r w Herkenrode (Belgia). Przypomniany został krótki zarys dziejów Zakonu Cystersów w Polsce, rola cystersów jako łącznika kulturowego pomiędzy Europą Zachodnią, a Europą Północną i Środkową, przybliżono zebrany działania zmierzające do zamknięcia ram organizacyjnych Szlaku Cysterskiego w Polsce w taki sposób aby stanowił spójną strukturę wewnętrzną (narodową) i zewnętrzną połączoną z europejskimi drogami kulturowymi. Odpowiadając na pytania zawarte w liście- zaproszeniu Prezydenta Charte europeenne des Abbayes et Sites Cisterciens, porównano jej strukturę organizacyjną i cele z działaniami wokół Szlaku Cysterskiego w Polsce, aby ukazać, że „tak jak coroczne Zgromadzenie Generalne Karty Europejskiej jednoczy swoich członków tworząc misterną sieć solidarności i przyjaźni tak samo w Polsce tę rolę spełnia Ogólnopolskie Forum Szlaku Cysterskiego. Grupie animatorów Karty Europejskiej odpowiada Rada Koordynacyjna Szlaku Cysterskiego w Polsce, a pewne różnice istniejące pomiędzy ośrodkami innych krajów Europy i ośrodkami polskimi jedynie wzbogacającą przyszłe działania wspólne.” Zaproponowano, że po zamknięciu form organizacyjno- prawnych polskiego odpowiednika: Karty Polskiej Opactw i Miejsc Cysterskich mogłoby dojść do połączenia z Kartą Europejską (np. na III Ogólnopolskim Forum Szlaku Cysterskiego planowanym w pocysterskim Paradyżu w woj. lubuskim w 2007 roku)³². Polskie wystąpienie zostało przyjęte z dużym zainteresowaniem i podziwem dla zaangażowania w działania dotyczące Szlaku Cysterskiego tak wielu podmiotów, przede wszystkim współcześnie żyjących cystersów. Potwierdził to list skierowany do Rady Dyrektorów Europejskiej Karty Opactw i Miejsc Cysterskich nadesłanych z Biura Rady Koordynacyjnej z Opactwa Cystersów z Krakowa- Mogiły, odczytany przez organizatorów Zgromadzenia Generalnego w Herkenrode³³

Prezydent Karty Europejskiej Jean- Francois LEROUX przyjął zaproszenie ustne przekazane przy przedstawiciela Rady Koordynacyjnej, ponowionego w formie pisemnej przez organizatorów II Forum Szlaku Cysterskiego, wysyłając na II Forum swoje reprezentantki z Biura Karty z Pontigny.

II Ogólnopolskie Forum tzw. Gmin Cysterskich oraz Właścicieli Obiektów Cysterskich i Pocysterskich, które odbywało się od 8 do 11 czerwca 2006r w opactwach pocysterskich w Henrykowie i Kamieńcu Ząbkowickim oraz w miastach Ziębice i Bardo na Dolnym Śląsku zostało objęte patronatem Kancelarii Premiera RP Kazimierza Marcinkiewicza, Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Kazimierza Michała Ujazdowskiego oraz władz samorządowych i wojewódzkich województwa dolnośląskiego.

Współorganizatorami spotkania obok władz samorządowych z Kamieńca Ząbkowicko, Bardo i Ziębic byli księża i cystersi z Henrykowa (Annus Propedeuticus, Metropolitarne Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławiu z siedziba w Henrykowie i Katolickiego Liceum Ogólnokształcącego im. bł. Edmunda Bojanowskiego w Henrykowie, Parafia p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Henrykowie), Parafia p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Kamieńcu Ząbkowickim, Zgromadzenie Ojców Redemptorystów Sanktuarium Matki Bożej Bardzkiej „Strażniczki Wiary” w Bardo oraz Parafia p.w. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny w Bardo.

II Ogólnopolskie Forum Szlaku Cysterskiego w Polsce zgromadziło ponad stu przedstawicieli ośrodków cysterskich i pocysterskich w Polsce (wójtowie i burmistrzowie, księża, przedstawiciele seminarium i zgromadzeń zakonnych- redemptorystów, salezjanów, oblatów, sióstr miłosierdzia św. Karola Boromeusza). Zakon Cystersów reprezentowali: O.O. dr Eustachy Kocik- opat klasztoru Wąchockiego Prezes Polskiej Kongregacji Cystersów, O. Opat dr Piotr Chojnacki- opat klasztoru cystersów w Krakowie- Mogile, ojcowie cystersi z opactwa w Szczyrzycu, parafii w Henrykowie i nowego ośrodka cysterskiego w Winnikach (Pomorze Zachodnie).zaś Premiera Rządu RP reprezentował Jego doradca w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów p.Janusz Dreczka. Przez wszystkie dni (od 8 do 11 czerwca 2006 roku) odbywały się spotkania stałe, objazdy i dyskusje w ramach tzw. wieczorów henrykowskich .³⁴ W przeddzień uroczystego otwarcia II Ogólnopolskiego Forum Szlaku Cysterskiego w klasztorze pocysterskim w Henrykowie odbyły się obrady Rady Koordynacyjnej, w trakcie których Prezes Polskiej Kongregacji Cystersów O. Opat dr Eustachy Kocik wręczył akt nominujący na członka Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce Ojcu Opatowi dr Piotrowi Chojnackiemu. Prof. dr hab. Ewa Łużyniecka przekazała Radzie Koordynacyjnej list Prezesa Polskiego Komitetu Narodowego Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków, Prof. dr hab. Andrzeja Tomaszewskiego, o objęcie patronatem PKN ICOMOS Polskiego Szlaku Cysterskiego, jako odcinka ważnej europejskiej drogi kulturowej. W liście skierowanym do O. Opata Prezesa Polskiej Kongregacji Cystersów i członków Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego Prezes PKN ICOMOS napisał. „Jest to dla naszego Komitetu zaszczytna propozycja, którą przyjmujemy z radością. I to tym większą, gdyż jedną z sił sprawczych jest Pani prof. Ewa Łużyniecka, wiceprezes PKN ICOMOS a ponadto najwybitniejszy dziś badacz architektury cysterskiej w Polsce. Włączenie Polski w rozwijającą się już inicjatywę Rady Europy będzie miało ważne znaczenie dla lepszego poznania historii i architektury cysterskiej, jak również dla jej promocji za granicą...

Ożywienie polskiego szlaku cysterskiego może się istotnie do tego przyczynić. A nasz Komitet ICOMOS w miarę swoich możliwości będzie wszystkie działania Rady Koordynacyjnej wspierać.”³⁵ Obecna na spotkaniu Rady w Henrykowie p. dr inż. K. Turkiewicz, Prezes Zarządu Spółki „Dynamika” z Gliwic, przedstawiła efekty dotychczasowego funkcjonowania Biura Rady Koordynacyjnej (w opactwie cystersów w Mogile), którego działanie pracownicy Spółki „Dynamika” wspomogli od lutego 2006r. Zaprezentowana została szata graficzna tworzonego portalu internetowego (www.szlakcysterski.org) oraz starania o utworzenie grupy lobbingu wokół tematu Szlaku Cysterskiego m. in. poprzez skierowanie pisma do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego³⁶. Rada Koordynacyjna poparła także inicjatywę przedstawicieli samorządów tzw. Gmin Cysterskich o rozpoczęciu działań zmierzających do powołania Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich. Na zakończenie II Forum w Bardo burmistrz tego miasta T. Anklewicz ogłosił decyzję podjętą przez przedstawicieli samorządów obecnych na II Forum Szlaku Cysterskiego o utworzeniu Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich. Zadanie to powierzono samorządom, organizatorom I i II Forum z Pomorza Zachodniego i Dolnego Śląska.³⁷

Główny cel II Forum Szlaku Cysterskiego w Polsce został osiągnięty- nastąpiła pełniejsza integracja wszystkich zainteresowanych powstaniem spójnego szlaku „drogami cystersów” i wzrosła szansa realizacji idei podjętej w 1990r. „11 czerwca 2006 roku po Mszy Świętej sprawowanej na zakończenie II Forum w Bazylice Sanktuarium Matki Bożej Bardzkiej została podpisana „Deklaracja woli współpracy w zakresie ochrony dziedzictwa pocysterskiego”. Pod tekstem „Deklaracji” widnieją 93 podpisy: hierarchów Kościoła, przedstawicieli Zakonu Cystersów, Zgromadzenia O. Redemptorystów, księży diecezjalnych, przedstawiciela rządu RP, władz województwa dolnośląskiego, burmistrzów miast i wójtów gmin „cysterskich”, przedstawicieli większości ośrodków cysterskich i pocysterskich w Polsce, przedstawicieli organizacji pozarządowych i osób prywatnych. Łącznie, wraz z wcześniej nadesłanymi deklaracjami, wolę współpracy wyrazili przedstawiciele ponad 30 ośrodków cysterskich i pocysterskich- zarówno zgromadzenia zakonne będące właścicielami obiektów pocysterskich, księża diecezjalni, właściciele prywatni i przedstawiciele organizacji pozarządowych.”³⁸

Równoległe z realizacją działań zmierzających do tworzenia spójnego systemu Szlaku Cysterskiego w Polsce II Forum na Dolnym Śląsku było okazją do kontynuacji budowania powiązań ponadnarodowych. Panie Marie Odille- Rolland i Marie Vinh ze Stowarzyszenia Przyjaciół reprezentujące Prezydenta Karty Europejskiej Miejsc i Opactw Cysterskich (La Charte de Abbayes et Sites Cisterciens d' Europe) przybliżyły uczestnikom II Forum Szlaku Cysterskiego zasady organizacyjne i cele Karty Europejskiej. W II Forum Szlaku Cysterskiego w Polsce uczestniczyli także inicjatorzy i organizatorzy Forum „Cystersi znad Morza Północnego i Południowego Bałtyku” panowie : Bernard Buttjer i Wilhelm Schniders z Niemiec (d. opactwo cystersów w Ihlow we Fryzji Wschodniej) oraz pani Anna-Maria Bauer, przewodnicząca „Neuropa”(Arbeitsgemeinschaft der europäischen Zusammenarbeit) z opactwa cystersów w Heiligenkreutz³⁹.

Kontakty nawiązane z ośrodkami północnoeuropejskimi zaowocowały zorganizowaniem IV Forum „Cystersi znad Morza Północnego i Południowego Bałtyku” na terenie Polski w dawnym opactwie cysterek

w Marianowie na Pomorzu Zachodnim (decyzję o zorganizowaniu IV Forum w Polsce podjęło III forum „Cystersi znad Morza Północnego i Południowego Bałtyku” obradujące jesienią 2006 r. w Helmstädt w Niemczech). W IV Forum w Marianowie odbywającym się na przełomie kwietnia i maja 2007 r. wzięło udział troje przedstawicieli Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce, w tym Przewodniczący Rady prof. dr hab. A.M. Wyrwa, Sekretarz Rady Koordynacyjnej Alicja Słyszewska i reprezentantka Pomorza Zachodniego w Radzie Koordynacyjnej Teresa Świercz. IV Międzynarodowe Forum „Cystersi znad Morza Północnego i Południowego Bałtyku” w Marianowie miało charakter roboczy. W trakcie dyskusji poprzedzonych wykładami na temat znaczenia Zakonu Cystersów w przeszłości, rozważano możliwości finansowania wspólnych projektów i przedsięwzięć. Uczestnicy IV Forum wzięli także udział w objeździe po odcinku zachodniopomorskiej pętli Szlaku Cysterskiego odwiedzając nową placówkę cysterską w Winnikach k / Węgrzyna, Recz, Bierzwnik, Stargard Szczeciński i Kołbacz.

Wymiernymi efektami IV Forum w Marianowie było podjęcie współpracy polsko-niemieckiej (kontakty dwustronne) przez ośrodki pocysterskie w Marianowie i Ihlow (wymiana kulturalna – wspólne plenery malarskie w/w ośrodkach) oraz ośrodek cystersów w Winnikach i Ihlow –wymiana młodzieży (docelowo przyjmowanie młodzieży niemieckiej w ośrodku rekolekcyjno-wypoczynkowym prowadzonym przez cystersów).

Kontynuując współpracę podjętą w 2006 r. z Kartą Europejską Opactw i Miejsc Cysterskich, 14 kwietnia 2007 roku na spotkaniu Rady Koordynacyjnej w opactwie cystersów w Krakowie- Mogile zaakceptowano udział przedstawiciela Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce w I Forum Europejskim Karty , połączonym ze Zgromadzeniem Generalnym Karty Europejskiej w dawnym opactwie cysterskim w Pontigny (Francja)⁴⁰.

Spotkanie Rady Koordynacyjnej w dniu 14 kwietnia 2007 roku odbyło się w Opactwie Cystersów w Krakowie-Mogile poraz pierwszy w obecności O. Opata dr Piotra Chojnackiego jako kolejnego Opata Prezesa Polskiej Kongregacji Cystersów, w składzie poszerzonym na tym spotkaniu o osoby: O. Opata Edwarda Stradomskiego, Opata Jędrzejowskiego i Opata Eugeniusza Augustyna, Opata Wąchockiego⁴¹.

O. Opat dr Eustachy Kocik Prezes Senior wystosował do członków Rady Koordynacyjnej list podsumowujący dotychczasowe działania , zawierający przypomnienie, że „zasadniczym celem Rady jest promowanie, popularyzowanie i koordynowanie szlaku cysterskiego, zachowanie dziedzictwa kulturowego i duchowości Cystersów” oraz wskazanie, że „atrakcyjność” tak kształtowanego szlaku cysterskiego może „przyczynić się do rozwoju turystyki alternatywnej”⁴². Podziękowania za dotychczasową pracę skierowane do członków Rady Koordynacyjnej zawarte w cytowanym liście O. Opata Seniora dotyczyły także działań przyszłych – w tym organizowanego już po raz trzeci Ogólnopolskiego Forum Gmin Cysterskich oraz Właścicieli Obiektów Cysterskich i Pocysterskich. Ostateczną decyzję o zorganizowaniu III Forum Szlaku Cysterskiego w Gościkowie -Paradyżu, (jako realizacji ustaleń I Forum z 2005 r.), podjęto jesienią 2006 r. w trakcie działań przygotowawczych dla Wielkopolsko-Lubuskiej pętli Szlaku Cysterskiego. Na spotkaniu Rady Koordynacyjnej 14 kwietnia 2007 r ks. dr Piotr Grabowski z Zielonogórsko-Gorzowskiego Seminarium Duchownego w Gościkowie-Paradyżu przedstawił stan przygotowań i wstępny program III Forum planowanego na 13-16 września 2007 r. w dawnym opactwie cystersów w Gościkowie-Paradyżu (Lubuskie)⁴³.

Realizując postanowienia Rady Koordynacyjnej z dn. 14 kwietnia 2007r.⁴⁴, na II Forum Europejskim Karty połączonym ze Zgromadzeniem Generalnym Karty Europejskiej Opactw i Miejsc Cysterskich w Pontigny (Francja), odbywającym się w dniach 12-13 maja 2007 r. Autorka niniejszego opracowania jako delegatka Rady Koordynacyjnej przedstawiła działania zmierzające do powstania spójnej struktury organizacyjno-prawnej Szlaku Cysterskiego w Polsce – Karty Polskiej Opactw Miejsc Cysterskich.

W polskim wystąpieniu przypomniano także, że inicjatywy podejmowane przez Radę Koordynacyjną Szlaku Cysterskiego w Polsce powołaną przy Opacie Prezesie Polskiej Kongregacji Cystersów są także realizacją jednego z celów – włączania się w debatę o chrześcijańskich korzeniach i wartościach Europy⁴⁵ Wyrażono także nadzieję, że „ogromny dorobek Karty Europejskiej Opactw i Miejsc Cysterskich, włączanie w jej poczynania działań narodowych w poszczególnych państwach z zachowaniem ich specyfiki i odrębności, stwarza szansę ponadnarodowych działań, które ukażą bogatą tradycję uniwersalną średniowiecznej Europy”⁴⁶.(wystąpieniu towarzyszył pokaz multimedialny „Szlak Cysterski w Polsce” we francuskiej wersji językowej).

II Forum Europejskie Karty Opactw i Miejsc Cysterskich, które włączyło w swoje działania kolejnych przedstawicieli narodowych (Portugali, Włoch, Szwajcarii i Czechosłowacji) potwierdziło wolę rozszerzenia i dążenia do europejskiego systemu federacyjnego.⁴⁷

Przyjęcie przez p. J. Leroux, Prezydenta Karty Europejskiej zaproszenia do udziału w III Ogólnopolskim Forum Szlaku Cysterskiego dało możliwość dalszej dyskusji nad wspólnymi działaniami w dążeniu do tworzenia spójnego europejskiego systemu szlaków kulturowych „drogami cystersów”.

III Ogólnopolskie Forum Gmin cysterskich oraz Właścicieli Obiektów Cysterskich i Pocysterskich odbyło się od 13 do 16 września 2007r w dawnym opactwie cystersów w Gościkowie – Paradyżu w woj. Lubuskim.(obecnie siedzibie Zielonogórsko-Gorzowskiego Wyższego Seminarium w Paradyżu). Dyskusjom nad kształtem Szlaku Cysterskiego towarzyszyły objazdy po miejscach związanych w przeszłości z cystersami. Uczestnicy mieli okazję poznać Kościoły cysterskie w Wysokiej, Nowej Wiosce, Bledzewie, , odwiedzić Sanktuarium w Rokitnie i Wieleniu Zaobrzańskim oraz gościć w Seminarium Misjonarzy Oblatów w Obrze. Efektem spotkania w Paradyżu było zamknięcie kolejnego etapu organizacji struktury Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich, którego akt założycielski podpisano 7 lipca 2007r. w Bierzwniku⁴⁸ , oraz podjęcie decyzji o kolejnych spotkaniach we wrześniu 2008r w Pelplinie na Pomorzu Wschodnim i w 2009r. w Opactwie Cystersów w Wąchocku i Sulejowie.

Reprezentantki Prezydenta Karty Europejskiej Opactw i Miejsc Cysterskich , pani Marie – Odille Rolland i pani Marie Vinh przedstawiły uczestnikom III Forum w Paradyżu przesłanie p. J. F.Leroux., które stało się kolejnym krokiem do zaistnienia „europejskich dróg kulturowych” Szlakiem Cystersów. W swoim przesłaniu Prezydent Karty Europejskiej Opactw i Miejsc Cysterskich napisał min. „ Jest wielkim honorem dla Karty Europejskiej kontynuować , tutaj w Paradyżu , kontakty które istnieją między naszymi dwiema Organizacjami. Byliście obecni na pierwszym Forum w Herkenrode w 2006r. i potem w maju (2007r. przyp. autora) na drugim Forum w Portigny. My z naszej strony , byliśmy na waszym forum w Henrykowie w ubiegłym roku i oto znowu jesteśmy z Wami.

W efekcie rozwinęliśmy się równolegle i mamy ten sam cel ; zrzeczyć ludzi i organizacje działające w obiektach cysterskich i pocysterskich tak aby zachować walor tego dorobku materialnego i duchowego który zostawili nam bracia z Citaux(...).Razem czujemy potrzebę rozwinięcia współpracy między obiektami cysterskimi i pocysterskimi najpierw wokół siebie a potem w stronę innych horyzontów europejskich (...) mamy więc żarliwy obowiązek nawiązania przyjacielskich układów między obiektami cysterskimi i pocysterskimi aby chronić i podnieść walor spuścizny tak jak robili to mnisi cysterscy.”⁴⁹

Na spotkaniu Rady Koordynacyjnej, które odbyło się 9 lutego 2008 r. w klasztorze O.O. Cystersów w Mogile dokonano podsumowania przebiegu III Ogólnopolskiego Forum Gmin Cysterskich oraz Właścicieli Obiektów Cysterskich Pocysterskich. Uznano, że trwałym osiągnięciem III Forum jest zaaprobowanie przez jego uczestników powstania Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich. Fakt ten stanowi bardzo ważny etap w dążeniu do konsolidacji wszystkich podmiotów zainteresowanych spójnym szlakiem cysterskim w Polsce i umożliwia zamknięcie struktury organizacyjnej szlaku cysterskiego w Polsce – utworzeniem Karty Polskiej Opactw i Miejsc Cysterskich.

W dniach 18-20 kwietnia 2008r. w klasztorze pocysterskim w de la Ramee k / Louvain w Belgii odbyło się kolejne Zgromadzenie Karty Europejskiej i III Forum Europejskie Opactw i Miejsc Cysterskich, W pracach przygotowawczych do III Europejskiego Forum i w dyskusjach nad dalszymi działaniami dotyczącymi rozszerzenia wzajemnej współpracy z zachowaniem tożsamości narodowych brała udział przedstawicielka Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce. Na obecnym etapie Polska wchodzi do systemu europejskiego z tworzącą się pod egidą Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce silną i bogatą strukturą organizacyjną. Gromadzi ona na kolejnych spotkaniach polskich współczesnych cystersów, przedstawicieli księży diecezjalnych, przedstawicieli innych zgromadzeń zakonnych , przedstawicieli samorządów , organizacji pozarządowych i turystycznych. Zaangażowanie tak wielu środowisk daje nadzieję na powstanie spójnej struktury federacyjnej- Karty Polskiej Opactw i Miejsc Cysterskich , która powracając w swoich działaniach do „ Deklaracji woli współpracy” podpisanej w Bardo w 2005r. będzie we współczesnej rzeczywistości realizować wspólnotowe idee Św. Bernarda i jego następców oparte na wzajemnej współpracy i przyjaźni , tworząc „pozytywny porządek świata”.

KALENDARIUM

I Ogólnopolskie Forum Gmin Cysterskich oraz Właścicieli Obiektów Cysterskich i Pocysterskich

W dniach od 2 do 5 czerwca 2005 roku na terenie Gmin i Miast Pomorza Zachodniego: Bierzwnika, Pełczyc, Recza, Starego Czarnowa oraz Marianowa i Krzęcina odbyło się Ogólnopolskie Forum Gmin Cysterskich oraz Właścicieli Obiektów Cysterskich i Pocysterskich.

Założeniem Forum było przedstawienie ośrodkom cysterskim i pocysterskim w Polsce założeń programowych i celów działania Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce, powołanej przy Opacie Prezesie Polskiej Kongregacji Cystersów.

W Forum udział wzięli przedstawiciele ponad 30 ośrodków cysterskich i pocysterskich z Polski oraz przedstawiciele 3 ośrodków pocysterskich z Niemiec (Chorin, Doberan, Ihlow). Łącznie ok. 100 osób.

Zakon cysterski był reprezentowany przez przedstawicieli wszystkich opactw (c z t e r y)

funkcjonujących na terenie Polski.

I Ogólnopolskie Forum tzw. Gmin Cysterskich oraz Właścicieli Obiektów Cysterskich i Pocysterskich zostało uwieńczone kilkoma ważnymi postanowieniami.

W ostatnim dniu Forum, 5 czerwca 2005 r. w Bierzwniku uczestnicy spotkania podjęli decyzję, aby Rada Koordynacyjna Szlaku Cysterskiego w Polsce przy Opacie Prezesie Polskiej Kongregacji Cystersów przygotowała propozycję Deklaracji Współpracy wszystkich ośrodków cysterskich i pocysterskich w Polsce i przedstawiła ją na II Ogólnopolskim Forum.

Równocześnie Przedstawiciele Rady Koordynacyjnej za zgodą uczestników Forum podpisali deklarację współpracy skierowaną do ośrodków pocysterskich w Meklemburgii w zakresie wspólnych działań zmierzających do budowy spójnego systemu "dróg kulturowych" na Szlaku Cysterskim.

Uczestnicy I Ogólnopolskiego Forum tzw. Gmin Cysterskich oraz Właścicieli Obiektów Cysterskich i Pocysterskich wyrazili wolę, aby Ośrodek Pocysterski w Doberanie (Meklemburgia) stał się koordynatorem współpracy

Podpisanie „Deklaracji woli współpracy w zakresie ochrony dziedzictwa cysterskiego”.

W dniach od 8 do 11 czerwca 2006 roku odbyło się II Ogólnopolskie Forum Gmin Cysterskich oraz Właścicieli Obiektów Cysterskich i Pocysterskich.

Bardzo bogaty program Forum, które za bazę pobytu jego uczestników przyjęło Henryków na Dolnym Śląsku, obejmował zwiedzanie obiektów Szlaku Cysterskiego w Henrykowie, Kamińcu Ząbkowickim, Bardzie oraz pobyt w Ziębicach, liczne wykłady i prelekcje, wieczory dyskusyjne, a także udział w mszy św. pod przewodnictwem Ks. Arcybiskupa Mariana

Wspólnota cysterskich korzeni

Gołębiowskiego Metropolity Wrocławskiego. Forum zakończono uroczystą mszą św. pod przewodnictwem Biskupa Świdnickiego Ignacego Deca i podpisaniem Deklaracji woli współpracy w zakresie ochrony dziedzictwa cysterskiego. Obowiązku prowadzenia oraz organizacji współpracy podjęła się Rada Koordynacyjna Szlaku Cysterskiego w Polsce przy Opacie Prezesie Polskiej Kongregacji Cystersów Eustachym Kociku.

W trakcie dyskusji uczestnicy Forum zwracali uwagę na potrzebę powołania stowarzyszenia, które reprezentowałoby interesy samorządów i właścicieli obiektów cysterskich i pocysterskich, którzy

borykają się z wieloma problemami organizacyjnymi i finansowymi związanymi z należytą troską o te bardzo cenne dobra kultury materialnej. Stowarzyszenie wspierałoby starania o pozyskiwanie środków na odbudowę obiektów i należytą ochronę konserwatorską oraz promowałoby szlak cysterski i cysterskie dziedzictwo w Polsce.

11.06.2006r. –Sanktuarium Matki Bożej Bardzkiej. Uroczyste odczytanie aktu „Deklaracji Woli”

Powstanie Komitetu Założycielskiego Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich - 07.07.2007r.

W dniach 06 – 07 lipca 2007r. w Bierzwniku odbyło się zebranie założycielskie Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich. Uczestniczyło w nim 10 wójtów i burmistrzów

Uczestnicy spotkania

reprezentujących gminy: Bierzwnik, Kamienna Góra, Koronowo, Krzęcin, Kuźnia Raciborska, Marianowo, Recz, Sieroszewice, Stare Czarnowo, Trzebnica - założycieli Stowarzyszenia. Jako główny cel powołanego Stowarzyszenia, zgodnie z wypracowanymi na spotkaniu zapisami statutowymi, określono wspieranie idei samorządu terytorialnego oraz obronę wspólnych interesów w zakresie ochrony dziedzictwa cysterskiego.

Siedzibą Stowarzyszenia wybrany został Bierzwnik. Na spotkaniu podjęto uchwały o przyjęciu statutu i wyborze Komitetu Założycielskiego, który zobowiązano do rejestracji Stowarzyszenia i zwołania pierwszego walnego zebrania Członków. W skład Komitetu Założycielskiego weszli: - Jerzy Bakiewicz (gm. Bierzwnik), Elżbieta Rink (gm. Marianowo), Józef Romanowski (gm. Recz).

Wybór Władz Stowarzyszenia

W dniu 23 XI 2007r. W Bierzwniku (woj. Zachodniopomorskie) odbyło się Zgromadzenie Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich. W programie zebrania był m.in. wybór władz Stowarzyszenia. W wyniku przeprowadzonego głosowania do Zarządu Stowarzyszenia wybrani zostali: Bakiewicz Jerzy (Bierzwnik), Baryła Stanisław (Sulejów), Berkowski Czesław (Sieroszewice), Gliszczyński Stanisław (Koronowo),

Janiszewska Jadwiga (Trzebnica), Serafin Rita (Kuźnia Raciborska), Woś Marek (Stare Czarnowo). Przewodniczącym Zarządu został Jerzy Bakiewicz Wójt Gminy Bierzwnik a jego zastępcą Rita Serafin Burmistrz Miasta Kuźnia Raciorska.

Do Komisji Rewizyjnej wybrani zostali: Karpowicz Grażyna (Węgorzyno), Romanowski Józef (Recz), Żuchowski Krzysztof (Krząćcin) Zarząd tworzą przedstawiciele regionów z całego kraju. Stoi

regionów z całego kraju. Stoi przed nimi szereg zadań i wyzwań, celem jest aby działalność Stowarzyszenia przyczyniła się do rozwoju i odbudowy dziedzictwa pocysterskiego.

Zarząd Stowarzyszenia—po wyborze

Rudy gm. Kuźnia Raciborska-posiedzenie Zarządu oraz Walne

6 czerwca 2008 roku w Rudach, gm. Kuźnia Raciborska (woj. śląskie) odbyło się posiedzenie Zarządu Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich.

Przewodniczący Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich Jerzy Bakiewicz przedstawił działalność Zarządu od listopada 2007 roku, w tym m.in. informacje nt. spraw formalnych związanych z procedurami rejestracyjnymi, planowanym uruchomieniem obsługi finansowej Stowarzyszenia, przeprowadzonymi spotkaniami (m.in. z Marszałkiem Woj. Zachodniopomorskiego Norbertem Obryckim, Ojcem Opatem Prezesem Polskiej Kongregacji Cystersów Piotrem Chojnackim, przedstawicielami Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego). Przewodniczący

poinformował również o przeprowadzonych i planowanych działaniach promocyjnych, m.in.: o wydaniu prezentacji multimedialnej prezentującej stowarzyszone gminy, o przygotowaniu Ogólnopolskiej Sesji Naukowej „Klasztor Cystersów w Rudach”.

Zarząd podjął uchwałę o przyjęciu w poczet członków Stowarzyszenia gmin Bledzew (lubuskie), Łądek (wielkopolskie) i Cedynia (zachodniopomorskie).

Dnia 07 czerwca 2008 roku w Rudach, gm. Kuźnia Raciborska (woj. śląskie) odbyło się Zgromadzenie Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich. W obradach udział wzięli przedstawiciele 14 gmin. Informację o działalności Zarządu od listopada 2007 roku przedstawił

Przewodniczący Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich.

Zgromadzenie podjęło uchwałę o przyjęciu programu działalności Stowarzyszenia, o przyjęciu rocznego planu finansowego na 2008 rok oraz o wprowadzeniu zmiany do statutu Stowarzyszenia zwiększającej ilość członków Zarządu do 11 osób.

Dyskutowano także nad projektami logo Stowarzyszenia oraz udziałem członków Stowarzyszenia w IV Ogólnopolskim Forum

Posiedzenie Zarządu

Spotkanie w Mogile

1 lutego 2008 Zastępca Przewodniczącego Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich, Burmistrz Miasta Kuźnia Raciborska Rita Serafin przebywała w Opactwie Cystersów w Mogile (woj. małopolskie) na zaproszenie Opata Prezesa Kongregacji Cysterskiej ojca

Piotra Chojnackiego. Podczas spotkania dyskutowano na temat nowo powstałego stowarzyszenia oraz jego roli w zachowaniu dziedzictwa cysterskiego w gminach zrzeszonych.

O Cystersach w Warszawie

W odpowiedzi na inicjatywę podjętą przez przewodniczącego Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich Jerzego Bakiewicza, 3 lipca br. odbyło się w Warszawie, w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego spotkanie z podsekretarzem stanu w tym ministerstwie, Głównym Konserwatorem Zabytków dr Tomaszem Mertą. Wzięli w nim udział przewodniczący Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich Jerzy Bakiewicz, z-ca przewodniczącego Rita Serafin, Ojciec Opat Prezes Polskiej Kongregacji Cystersów dr Piotr Chojnacki, członkowie Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce przy Ojcu Opacie Prezesie Polskiej Kongregacji Cystersów – prof. Ewa Łużyńska i Teresa Świercz.

W trakcie ponad godzinnego spotkania przedstawiono cele powstania Stowarzyszenia, jego dotychczasową działalność, problemy właścicieli obiektów

cysterskich i pocysterskich, a także udział przedstawicieli Rady Koordynacyjnej w gremiach zajmujących się ochroną europejskiego dziedzictwa cysterskiego. Podjęto także temat pozyskiwania środków z funduszy europejskich oraz konkursów z zakresu ochrony dziedzictwa narodowego, a także zwrócono uwagę na rolę

samorządu i możliwości formalno-prawnej współpracy pomiędzy władzami muni­cypalnymi a właścicielami obiektów cysterskich.

Ministrowi przekazano zaproszenie na IV Ogólnopolskie Forum Gmin Cysterskich oraz Właścicieli Obiektów Pocysterskich, które odbędzie się w dniach 20-24

Na zdjęciu od lewej: Jerzy Bakiewicz – przewodniczący Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich, wójt gminy Bierzwnik, prof. dr hab. Ewa Łużyńska – pracownik naukowy Politechniki Wrocławskiej, członek Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce przy Ojcu Opacie Prezesie Polskiej Kongregacji Cystersów, dr Tomasz Merta – podsekretarz stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Główny Konserwator Zabytków, Teresa Świercz – członek Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce, dr Piotr Chojnacki – Ojciec Opat Prezes Polskiej Kongregacji Cystersów, Rita Serafin – burmistrz Kuźni Raciborskiej, z-ca przewodniczącego Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich.

GMINA BARDO

Kilka słów o Bardzie:

Założenie osady Bardo przypisuje się Bolesławowi Chrobremu, choć pierwsze ślady człowieka na tym terenie pochodzą sprzed ok. 10 tys. lat. Ze względu na swoje strategiczne położenie na Przełęczy Bardzkiej osada wielokrotnie przechodziła spod panowania polskiego pod rządy czeskie. Mimo to, ulokowanie na jednej z najruchliwszych tras handlowych, zwanej „Droga Królewska”, łączącej Wrocław z Pragą, pozwoliło miejscowości na stały rozwój. Miasto już wcześniej było celem licznych pielgrzymek, przybywających tu do cudownej figurki Matki Boskiej Bardzkiej (najstarsza drewniana rzeźba romańska na Dolnym Śląsku, datowana na XII w.), która znajdowała się w kaplicy

Figurka MB Bardzkiej

Widok na Sanktuarium

zamkowej. Według legendy Maryja objawiła się w tej kaplicy pobożnemu młodzieńcowi, któremu przekazała swój wizerunek wraz z życzeniem, by w tym miejscu czczono ją w szczególny sposób. Już wkrótce sława cudownej figurki zataczała coraz to szersze kręgi. Dziś figurka madonny z dzieciątkiem umieszczona jest w głównym ołtarzu pocysterskiego kościoła o bogatym, barokowym wystroju wnętrza.

Cystersi w Bardzie:

W 1299 r. Bardo (Warta) już pod opieką cystersów, stało się oddzielną parafią, w 1315 r. opat Mikołaj wybudował tu nowy kościół z kamienia. Z powodu ciasnoty oraz waśni narodowych między Niemcami i Czechami opat Jan I wybudował w latach

1408-1411 drugi kościół. W ciągu wieków kościoły były wielokrotnie niszczone poprzez liczne wojny, które nawiedzały te tereny. W połowie XVII wieku odrestaurowano kościół „Czeski” i zbudowano nowy „Niemiecki”. Kościoły połączone były kratą i wspólną zakrystią. Konsekracji dokonał arcybiskup wrocławski Sebastian, a asystowało mu trzech cysterskich opatów. Ale już w czasie uroczystości zauważono, że świątynie nie mogą pomieścić pielgrzymów, dlatego też kilkanaście lat później opat kamieniecki Augustyn Neudeck (1689-1702) postanowił zburzyć obydwie kościoły, a na ich miejsce wybudować nową świątynię. Budowę tej barokowej bazyliki z emporami realizowaną w latach 1686 – 1704 prowadził pochodzący z Węgier Michał Klein, związany

z zespołem budowlanym Macieja Kirchberga. Świątynia z małymi zmianami spowodowanymi pożarem w 1711 r. zachowała się do naszych czasów. Jedynie helmy wieżowe nie zostały odbudowane według pierwotnego wzoru.

W barokowym wystroju wnętrza uwagę przyciąga ołtarz główny z 1715 r. z obrazem przedstawiającym scenę Nawiedzenia NMP – dzieło największego malarza śląskiego Michała Willmanna zwanego śląskim Rembrandtem. Cudowna figurka Matki Bożej umieszczona jest powyżej tabernakulum, wokół którego unosi się 12 aniołów trzymających tarcze z imionami

Kaplica Różańcowa

Pokoleń Izraelskich. Bogato rzeźbiona barokowa ambona pochodzi z 1698 r. Barokowe organy z 1759 r. należą do najciekawszych tego rodzaju instrumentów na Śląsku. Na uwagę zasługuje również ołtarz boczny z figurą Matki Boskiej Bolesnej z XV w. i ołtarz Trzech Króli, pochodzący jeszcze z dawnego kościoła.

Do kompleksu dawnej prepozytury należy kaplica wotywna, znajdująca się na parterze skrzydła głównego budynków klasztornych. Zgromadzono w niej ponad 50 obrazów wotywnych pochodzących z XVII-XIX w.

Cystersi sprawowali

pieczę nad sanktuarium bardzkim aż do rozwiązania ich zakonu i sekularyzacji dóbr klasztornych w 1810 r., na terenie gminy Bardo, oprócz sanktuarium i kompleksu klasztornego, pozostawili kaplicę na górze Kalwarii (582 m n.p.m.) wraz z wiodącym do niej szlakiem z kamiennymi stacjami drogi krzyżowej i kaplicami siedmiu boleści Matki Bożej, a także kościół i plebanię w Przyłęku.

Od 1900 r. opiekę nad klasztorem i sanktuarium objął zakon oo. Redemptorystów. Już w spó ł c z e s n i e w pomieszczeniach klasztornych utworzono Muzeum Sztuki Sakralnej, które jest przede wszystkim świadectwem wielowiekowej obecności i gospodarowania tymi obiektami zakonu cystersów. Powstało ono w 1967 r. Bogate zbiory malarstwa, rzeźby i rzemiosła artystycznego w sumie ponad 1000 eksponatów, umieszczono w głównym skrzydle klasztoru na parterze, klatce schodowej oraz na I piętrze. W krypcie kościoła urządzono ruchomą szopkę panoramiczną, która stanowi niewątpliwą atrakcję dla najmłodszych turystów odwiedzających miasto.

Obiekty cysterskie i pocysterskie:

- Sanktuarium p.w. Nawiedzenia NMP
- Klasztor pocysterski – obecnie Muzeum Sztuki Sakralnej - Kaplica Górská
- Panoramiczna Ruchoma Szopka w kryptach kościoła
- Wzgórze Różańcowe z kompleksem kaplic
- Droga Krzyżowa na

Sanktuarium p.w. Nawiedzenia NMP

Kalwarię

- Kamień Brygidy to wazący około 9,5 tony głaz narzutowy z czerwonego granitu skandynawskiego. Jest znakiem granicznym opactwa cysterskiego w Kamieńcu Ząbkowickim.

Obraz wotywny w Kaplicy Klasztoru

www.bardo.pl

GMINA BIERZWNIK

Gmina Bierzwnik leży na skraju Drawieńskiego Parku Narodowego w południowej części województwa zachodniopomorskiego, w powiecie choszczeńskim.

Powierzchnia gminy wynosi 239 km², łączna liczba mieszkańców wynosi 5200 osób. Większość obszaru to tereny leśne. Przemysł drzewny obok rolnictwa stanowi główną gałąź gospodarki gminnej. Na terenie gminy znajdują się tartaki i składnice drewna. Istnieją dobre warunki do rozwinięcia rolnictwa ekologicznego i produkcji zdrowej żywności.

Rezerwat „Wyspa na jeziorze Bierzwnik”

Skrzydło wschodnie klasztoru

W trosce o środowisko naturalne do użytku oddana została oczyszczalnia ścieków wraz z systemem kanalizacji sanitarnej.

Walorem gminy jest dobra łączność komunikacyjna. Przechodzą przez nią drogi wojewódzkie łączące Bierzwnik z Choszcznem i Gorzowem Wielkopolskim, a także przebiega linia kolejowa Szczecin – Poznań. Gmina

Bierzwnik jest atrakcyjnym obszarem do wypoczynku, uprawiania sportu i rekreacji. Jej naturalne walory przyrodnicze - zróżnicowane ukształtowanie terenu, liczne obszary leśne, a przede wszystkim **38 jezior** – w otoczeniu czystego powietrza, sfery ciszy, bogatej flory i fauny stawiają ją w rzędzie miejsc, które są poszukiwane przez turystów i miłośników przyrody. Poza wieloma jeziorami i licznymi lasami znajdują się w gminie Bierzwnik trzy rezerваты przyrody: „Łasko” „Źródliko Skrzypowe”, „Wyspa na Jeziorze Bierzwnik”.

Bierzwnik to miejscowość, która charakteryzuje się bogatą przeszłością historyczną. Ślady osadnictwa spotykamy już przed 5 tys. lat, w okresie tzw. mezolitu.

Historia gminy jest ściśle związana z **Zakodem Cystersów**. W 1286 r. margrabiowie brandenburscy

Klasztor pocysterski w Bierzwniku

Otto IV, Jan IV i Konrad przyznali odszkodowanie cystersom z Kołbacza za straty wynikłe z działań wojennych i dali im 500 łanów ziemi nad jeziorem Starzyckim na utworzenie nowego klasztoru. Akt fundacyjny wystawiono w 1286 r. podczas pobytu margrabiów w Strzelcach, a konwent braci przybył na oznaczone miejsce dopiero wiosną w 1294 r.

Miejsce nazywane pierwotnie „Silva Sancte Mariae”, później Marienwalde, Las Maryi, stało się istotnym ośrodkiem kulturowym Pomorza Zachodniego. Opactwo wzniesiono w krótkim

czasie (na przełomie XIII

i XIV w.) stosując w jego architekturze interesujące rozwiązania

Rozmównica

architektoniczne i unikalny wystrój rzeźbiarski. Do czasów

współczesnych przetrwały w pierwotnej gotyckiej formie: wschodnia część kościoła oraz skrzydło wschodnie i południowe klasztoru.

Od 1992 r. na terenie pocysterskiego klasztoru w Bierzwniku prowadzone są badania archeologiczne przez pracowników naukowych z Instytutu Prahistorii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Ich rezultaty umożliwiły dokonanie rekonstrukcji planu założenia klasztoru i rozpoczęcia rozbudowy kościoła oraz odbudowy skrzydła zachodniego klasztoru.

Na terenie zespołu można oglądać wystawę detali architektonicznych pozyskanych w trakcie wykopalisk. Z innych zabytków na terenie gminy warte obejrzenia są budynki mieszkalne i gospodarcze z wczesną metryką (dziś, niestety, mocno zniszczone) we wsiach: Bierzwnik, Płoszkowo, Starzyce, Ostromęcko, Klasztome, Breń, Pławno,

X Warsztaty Muzyki Dawnej

www.bierzwnik.pl

GMINA BLEDZEW

Gmina Bledzew to jedna z bardziej urokliwych gmin w województwie lubuskim. Dzika i jeszcze nie w pełni ujarzmiona przyroda zachwyca swym pięknem każdego, kto choć raz znalazł się na jej terenie. Dużą atrakcją są liczne jeziora z czystą wodą oraz Zalew Bledzewski z XX wieczną wciąż czynną elektrownią wodną - przyciąga ona wielu turystów.

Liczne lasy dają

Elektrownia wodna z 1911

przyjemność grzybiarzom i miłe wytchnienie spragnionym czystego powietrza turystom.

Bledzew to stara polska osada, której dzieje wiążą się ściśle z historią istniejącego tu dawniej klasztoru cystersów, którym w 1232 r. książę wielkopolski, Władysław Odonic, nadał grunty nad Odrą. Pierwotną siedzibą zakonników był Stary Dworek potem pobliskie Zemsko, a od XV w. Bledzew. Herb Bledzewa przedstawia białego orła

Rynek

w koronie, ukazanego na czerwonym tle, trzymającego w jednej łapie pastorał opacki, a w drugiej infułę.

Pierwsza wzmianka o Bledzewie pochodzi z 1235 r. i jest związana z fundacją kościoła. W 1312 r. wieś przeszła na własność klasztoru cystersów w Zemsku. W 1414 r. cystersi przenieśli klasztor do Bledzewa, a w 1458 r. osada otrzymała staraniem opata cysterskiego niepełne prawa miejskie od Kazimierza Jagiellończyka. Pełne prawa miejskie Bledzew otrzymał w roku 1565 od króla Zygmunta Augusta. W wyniku II rozbioru Polski Bledzew dostał się pod panowanie pruskie. W latach 1807 – 1815 należał do Księstwa Warszawskiego, po

czym ponownie do Prus. W 1835 r. nastąpiła kasata klasztoru, którego zabudowania zburzono w 1840 r. Wyzwolony w 1945 r. utracił prawa miejskie.

Rozplanowanie Bledzewa pochodzi z czasu nadania mu praw miejskich. Centrum stanowi prostokątny rynek. Najstarszym elementem zabudowy jest kościół, pierwotny ufundowany ok. 1235 r., obecny, późnogotycki, wzniesiony w XV w. zapewne z fundacji cystersów. Kościół jest murowany z cegły, w części gotyckiej o układzie polskim. Jednonawowy z trójbocznym zamknięciem od wschodu z wbudowaną w korpus neogotycką wieżą od zachodu. Zachowały się gotyckie, ostrołukowe,

profilowane okna oraz podobny portal w północnej elewacji. W neogotyckim ołtarzu głównym z drugiej połowy XIX w. znajduje się barokowy obraz koronacji Matki Boskiej z XVII w. Nieopodal kościoła, w rynku, wznosi się barokowa figura Jana Nepomucena z XVIII w.

W każdej z 10 miejscowości, przynależnych do gminy Bledzew, znajdują się zabytkowe kościoły, które warto zobaczyć. Miejscowości te, liczące po kilkaset mieszkańców, są bardzo urokliwe, a ich mieszkańcy przyjaźnie nastawieni w stosunku do turystów, którzy zawitają w te strony.

Przez teren gminy Bledzew przepływa rzeka **Obra**. Charakterystyczną cechą jej koryta jest jego linia meandryczna, niezwykle bogata, na naszym terenie, w szerokie i wąskie zakola. Dostarcza ona kajakarzom, biorącym udział w spływach, niezapomnianych wrażeń. Warto tutaj podkreślić, iż meandry na taką skalę rzadko

spotyka się w korytach rzek o wolnym spadku.

Ciekawą atrakcją gm. Bledzew jest także **północna część Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego**, którego fortyfikacje rozciągają się na terenie gminy od Jeziora Długiego przez Jezioro Chycińskie i Czyste, i dalej wzdłuż rzeki Obry do Starego Dworka, gdzie umiejscowiona jest **Twierdza Ludenndorf**.

Gmina Bledzew jest atrakcyjnie pod względem turystycznym. Oprócz otoczenia lasów, licznych jezior, ciszy i zdrowego powietrza oraz ciekawego widokowo krajobrazu oferuje się turystom możliwość zwiedzenia wielu interesujących zabytków.

Przez teren gminy przebiega **wiele szlaków turystycznych**, które swym uczestnikom dostarczają wielu wrażeń. Szlakami tymi są: Europejski Szlak Rowerowy R1, Europejski Szlak Cystersów, który jest ściśle związany z obecnością

Hala sportowa w Bledzewie

cystersów na tych ziemiach od XIII w. Biegnie także tutaj Europejski Szlak Pieszy E-11 i jeden z najpiękniejszych szlaków kajakowych w kraju, którego kierunek i bieg wyznacza rz. Obra.

Na terenie gminy na wszystkich tych którzy zapragną wypocząć nad wodą czekają jeziora, przy których gmina, osoby prywatne i instytucje posiadają tereny przeznaczone pod wypoczynek. Jeziorami tymi są: Jezioro Chycińskie z leśnym polem biwakowym oraz ośrodkiem szkoleniowym Akademii Wychowania Fizycznego w Poznaniu z całym zapleczem do uprawiania sportów wodnych, jezioro Cise (Czyste) z pierwszą klasą czystości wody i kąpieliskiem, Zalew Bledzewski położony malowniczo wśród wysokich skarp.

Wielką atrakcją Bledzewa są wykopaliska prowadzone na terenie byłego klasztoru cystersów.

Jezioro Chycińskie

www.bledzew.pl

GMINA CEDYNIA

Gmina Cedynia jest najbardziej wysunięta na zachód Polski. W świadomości historycznej Polaków Cedynia funkcjonuje jako miejsce bitwy w 972 r. za czasów Mieszka I (coroczne inscenizacje). Do dziś gmina ta stanowi korytarz na Zachód Europy. Od granicy w Osinowie Dolnym do Berlina jest tylko 55 km! Naprzeciwko Cedyni jest stare koryto Odry, dalej poprzez Finowkanal można dopłynąć na Zachód do Holandii czy Francji. Koło w herbie symbolizuje położenie Cedyni na szlaku. Przed wiekami był to szlak handlowy, a dziś turystyczny. Orzeł to metafora niezwykłej przyrody, dzięki której utworzono Cedynski Park Krajobrazowy. W herbie zakłeta jest też część historii: przynależność do

Brandenburgii oraz do rycerskich rodzin, które sprzedały miasto cysterek.

Cedyńska historia cysterek w datach zakłeta.

Od ponad siedmiu stuleci mury klasztoru górują nad malowniczą Cedynią. Obiekt cysterski był świadkiem krwawych wojen i romantycznych schadzek, widział ubóstwo poddanych chłopów i przepych królewskich dworów, upadek religii i ścieranie się narodowych żywiołów. Jest kilka dat, które stanowią punkty zwrotne w historii cedyńskiego zgromadzenia i dziejach obecnego obiektu.

Rok 1266 to czas wzmianki, która może dotyczyć cedyńskich cysterek. Na jednym ze wzgórz, wówczas tuż obok miasta, powstaje

klasztor cysterek. Z czasem wywiera ogromny wpływ na rozwój Cedyni i okolic.

Już w roku 1278, a Czciborek – konkretnie maskotka Cedyni 29 września,

klasztor odwiedza głowa Kościoła Pomorza Zachodniego – biskup Herman von Gleichen. Prawdopodobnie przybył konsekrować kościół klasztorny. Wówczas jest to trzecia cedyńska świątynia. Do dziś została po niej północna ściana z fragmentem portalu.

W roku 1294 i 1295 cedyńskim klasztorom interesuje się sam papież. Bonifacy VIII wydaje w Watykanie specjalną bullę. Zezwala cysterkom na prowadzenie chóru przy zamkniętych drzwiach, ale bez używania dzwonek. Rok później ten sam papież wydaje bullę zatwierdzającą funkcjonowanie cedyńskiego klasztoru.

W 1311 roku ksieni klasztoru Mettha i kapelan Adolf udają się po pomoc finansową do biskupa kamińskiego. Proboszczowie cedyńskiej fary (kościół istnieje do dziś) byli jednocześnie kapelanami cysterek. Cedyński konwent cysterek, podobnie jak cała okolica, zachowuje swą

Klasztor pocysterski — Cedynia

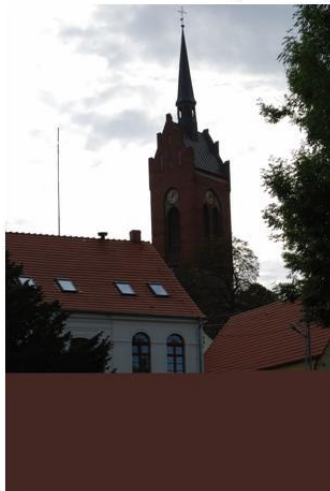
przynależność do pomorskiego biskupa w Kamieniu aż do czasów reformacji.

W 1345 r. od margrabiego Ludwika Starszego cedyńskie cysterki otrzymują dochody ze wsi Stara Rudnica i Stary Kostrzynek. Dziś są to miejscowości na turystycznym, lokalnym „południowym szlaku cysterki”. Wiele okolicznych wsi należało do klasztoru. Cysterki zakładają też młyny wodne wraz ze stawami rybnymi (Cedynia, Czartoryja, Stare Łysogórki).

Samo miasto Cedynia w 1356 r. przechodzi na własność cysterki. Do tej pory była to miejscowość rycerska rodziny von Jagow (do dziś znak w herbie), a potem von Uchtenhagen. Cedynię sprzedał Hening Uchtenhagen.

W roku 1433, w czasach kiedy Nowa Marchia jest w rękach krzyżackich, okolice nawiedzają husyci. Wtedy prawdopodobnie niszczą Cedynię, klasztor oraz należące do cysterki okoliczne kościoły (np. w Orzechowie).

W 1538 r. margrabia Jan Kostrzyński zaprowadza w Nowej Marchii protestantyzm. Kult katolicki przestaje

Kościół Farny

funkcjonować, a klasztor zostają rozwiązane. Cysterki jednak długo opierają się kasacie.

29 września 1555 r. na mocy układu

Cedynia z widocznym klasztorem z lotu ptaka

pojedynczego między cysterkami a margrabią Janem ów władca przejmuje dobra konwentu biorąc na dożywotnie utrzymanie 14 zakonnic.

W budynkach klasztornych w 1572 r. utworzono szkołę dla panien szlacheckich. Wychowaniem i wykształceniem zajęły się... niedysyjsze panny cysterki.

Rok 1611 to data kiedy to ostatecznie klasztor przekształca się w urząd elektora brandenburskiego „Amtmanna”. Zarządza on wielką cedyńską domeną, a dawny klasztor był jego siedzibą.

1631 r. wtedy do Cedyni przybywa król szwedzki Karol Gustaw. Kieruje stąd działaniami wojennymi znanymi jako wojna trzydziestoletnia (1618-1648), a w pobliskich Mieszkowicach podpisuje ważny układ.

Niestety w 1637 roku Cedynia staje się polem bitwy i ulega zniszczeniom w wyniku działań obu stron konfliktu. Wtedy to również budynek klasztoru zostaje znacznie zniszczony.

W 1641 r. elektor brandenburski odbudowuje zachodnie skrzydło klasztorne. Powstaje barokowy dworek myśliwski.

Natomiast stan budynku z 1652 r. zostaje uwieczniony na sztychu Mateusz Meriana.

W latach 1674-1676 kolejna wojna ze Szwecją przynosi zniszczenia Cedyni i klasztoru. Wielki pożar w 1699 r. trawi budynki gospodarcze, kościół i dużą część Cedyni.

W roku 1811 królewska cedyńska domena z siedzibą w budynkach klasztornych zostaje rozwiązana.

A w 1850 r. na bazie zachodniego skrzydła klasztoru oraz części odbudowanych po pożarze budynków gospodarczych powstaje Królewski Urząd Pocztowy w Cedyni, który pełni tę rolę aż do działań wojennych 1945 roku.

I tak jeszcze niedawno, bo w 1997 roku, zrujnowany klasztor przechodzi w ręce państwa Hryniewiczów. Po ośmiu latach prac remontowych, prowadzonych z wielką pieczołowitością i pod czujnym okiem wojewódzkiego konserwatora zabytków, po ponad 50 latach bycia ruiną stare mury ponownie ożyły...

www.cedynia.pl

GMINA KAMIENNA GÓRA

Gmina Kamienna Góra położona jest w południowo-zachodniej części Polski na pograniczu Sudetów Zachodnich i Środkowych, gdzie na obszarze 158 km², w 21 wsiach mieszka ponad 8800 osób.

Piękno górskiego krajobrazu, bogactwo przyrodnicze, historia ludzkiej pracy i wyobraźni, która przetrwała do naszych czasów w postaci najwyższej klasy zabytków – to niezaprzeczalne walory krajoznawcze naszej gminy. Coraz więcej gości to docenia, odkrywając uroki ekologicznie czystych,

Bazylika w Krzeszowie

technących spokojem miejscowości, które rozlokowane są głównie w

malowniczej Kotlinie Kamiennogórskiej. Niektóre nasze wsie sięgają szczytów Rudaw Janowickich, Gór Kaczawskich, a także obrzeża Karkonoszy, z majestatycznie górującą nad okolicą Śnieżką.

Mieszkańcy naszej gminy nauczyli się wykorzystywać turystyczne walory regionu, o czym świadczą liczne gospodarstwa agroturystyczne oferujące ponad 250 miejsc noclegowych. Turyści mają tutaj do dyspozycji szlaki turystyczne

z licznymi punktami widokowymi, pozwalającymi na podziwianie przepięknych górskich panoram. Gmina Kamienna Góra jawi się jako miejsce wręcz doskonałe do uprawiania różnorodnych form turystyki: krajoznawczej, edukacyjnej, konna, rowerowej i narciarskiej.

Malownicze krajobrazy oraz osobliwości natury, takie jak: rezerwat geologiczny

Bazylika Mniejsza

“Głazy Krasnoludków” czy “Diabelska Maczuga” w Gorzeszowie, uzupełniane są zabytkową architekturą, spośród której najcenniejszym jest pocysterski zespół klasztorny w Krzeszowie. Upiększany przez stulecia, w zgodnej ocenie znawców stanowi najwspanialszy monument pocysterski w Europie Środkowej, nosząc miano “perły europejskiego baroku”. Krzeszowska Kalwaria, Mauzoleum Piastów, mauzoleum rycerskiej rodziny von Schaffgotsch, figury św. Jana Nepomucena, wapienniki, przydrożne krzyże pokutne oraz średniowieczny kamienny “Stół Sądowy”, są harmonijnym dopełnieniem wspaniałych krajobrazów tej

ziemi. Miejsca, gdzie na każdym kroku czuje się tchnienie historii; gdzie tradycyjna gościnność i otwartość mieszkańców sprawiają, że wędrowcy czują się tutaj jak u siebie w domu.

**P o z n a j   Z i e m i ę
Kamiennogórską, jej piękno,
cysterskie tradycje oraz smak
lokalnych specjalistów.**

Położona na południu Dolnego Śląska gmina Kamienna Góra posiada wiele pamiątek po intensywnej działalności Cystersów. Cały obszar gminy jest wręcz przesiąknięty pamiątkami pozostałymi po działalności „białych zakonników” na tych ziemiach. Charakterystyczne dla tego obszaru przydrożne kapliczki i krzyże wotywno-kościelne, a także zabudowy wsi pozwalają przybliżyć życie oraz kulturę zakonników. Najcenniejszą spuścizną jest jednak pocysterski zespół klasztorny w Krzeszowie.

Położenie

W   K o t l i n i e

Bazylika Mniejsza NMP -wnętrze

Kamiennogórskiej u stóp Wzgórz Krzeszowskich, znajduje się niepozorna wioska Krzeszów. Wędrowca zaskakują jednak widoczne z oddali majestatyczne wieże kościołów zespołu klasztorowego cystersów, będącego perłą barokowej architektury na Dolnym Śląsku.

Rys historyczny

Historia tego miejsca zaczęła się od osadzenia tu przez księżną Annę (wdowę po Henryku II Pobożnym) zakonu Benedyktynów, których pod koniec XIII w. zastąpili Cystersi sprowadzeni z pobliskiego Henrykowa przez Bolka I Surowego w XIV w. Kompleks krzeszowski jest najdoskonalszym oddaniem stylu baroku, z perfekcyjnie dopracowanymi detalami architektonicznymi, malarskimi i rzeźbiarskimi. Dawne opactwo cystersów liczy sobie przeszło 760 lat. Aż do kasaty zgromadzenia zakonnego w roku 1810, był to ważny ośrodek artystyczny i kulturalny, skupiający najwyższej klasy twórców.

Kościół św. Józefa - wnętrze

Współczesność

Kościół opacki jest jedną z najpiękniejszych w świecie świątyń późnobarokowych. Imponująca rzeźba na jej fasadzie oraz wysokie wieże zwieńczone figurami potężnych aniołów. I niemal anielski widok na panoramę okolicy rozpościera się z wieży północnej, z tarasu na wys. 40 m. Wewnątrz świątyni znajdziemy freski Jerzego Wilhelma Neunhertza. W drugiej świątyni – kościele św. Józefa piękny cykl fresków - największe dzieło artysty Michała Willmanna, najwybitniejszego śląskiego malarza epoki baroku, zwanego śląskim Rembrandtem. Dwa kościoły, Mauzoleum Piastów świdnicko- jaworskich i część klasztorna stanowią najwybitniejszy zespół barokowy na Śląsku. Wędrując wokół Krzeszowa trafimy do wzniesionej nieopodal kaplicy na Górze św. Anny i stojących samotnie przy drodze średniowiecznych krzyży pokutnych.

www.kamiennagora.pl

GMINA KORONOWO

M i a s t o Koronowo położone jest 25 km na północ od Bydgoszczy, na terenie północnej części historycznych Kujaw, w rozległym zakolu rzeki Brdy. Miasto leży w pięknej kotlinie otoczonej wzgórzami na południowym skraju Borów Tucholskich.

Gmina Koronowo jest największą obszarowo oraz pod względem ludności gminą w województwie Kujawsko-Pomorskim, wyłączając miasta powiatowe. Obejmuje 411,70 km² powierzchni, w tym miasto 28,18 km². Na obszarze gminy poza miastem znajdują się 33 sołectwa a łącznie ponad 50 wsi. Gminę zamieszkuje przeszło 23 tys. osób, z tego prawie 11 tys. w mieście.

Zalew Koronowski

W latach 1956-1961 Brda została wykorzystana dla celów energetycznych. Przegrodzono jej nurt zaporą w

Koronowo Starówka

Koronowie – Pieczyskach oraz wybudowano elektrownię wodną w Samociążku. Tak powstał najpiękniejszy sztuczny zbiornik w Polsce długości 36 km i powierzchni 16,6 km² – Zalew Koronowski. Cały zbiornik otoczony jest lasami łączącymi się na północy z Borami Tucholskimi.

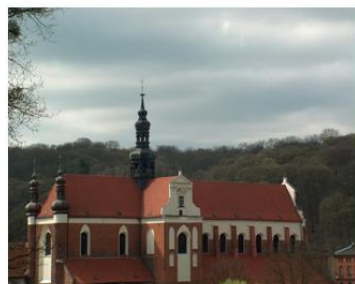
Gospodarka

Na terenie gminy zarejestrowanych jest ok. 1300 podmiotów gospodarczych. Natomiast z 38352 ha ogólnej powierzchni gruntów w gminie, na użytki rolne przypada 21820 ha (56,9%), w tym 19936 ha na grunty orne (31,1%), a na lasy 11906 ha (31,0%). W Koronowie znajdują się jedne z największych silosów zbożowych w Europie.

Prezentacja spuścizny cysterskiej na Ziemi Koronowskiej

I. Kościół pocysterski przy ulicy Bydgoskiej 25. Cystersi przybyli do Koronowa w 1288 r. z pobliskiego Byszewa. Już w roku następnym rozpoczęli budowę kościoła. Za twórcę projektu uważa się mnicha Theodricusa. Powstające zabudowania były murowane

z cegły w stylu gotyckim. Jest to trójnawowa bazylika z transeptem i dwoma rzędami kaplic. Na przełomie XVII/XVIII w. opat Ignacy Bernard Gniński doprowadził do

Kościół pocysterski

przebudowy wnętrza kościoła ze stylu gotyckiego na barokowy. W tym czasie również wyposażono kościół w nowe - barokowe, bardzo cenne elementy wystroju. W 1819 r. za sprawą pruskiego zaborcy nastąpiła kasacja zakonu. Wnętrze kościoła zawiera wiele szczególnych dzieł: ołtarz główny z obrazem Bartłomieja Strobla, nadwornego malarza króla Władysława IV, piękne stalle, dziesięć obrazów przedstawiających zdarzenia z życia klasztoru, chór muzyczny, ambonę oraz wiele innych elementów, których urok możemy dostrzec zwiedzając kościół.

II. Budynek poklasztorny /obecnie więzienie/

Pierwotny pobudowany współcześnie z kościołem. W czasie przebudowy kościoła rozebrany i wzniesiony bardziej

na wschód przy prezbiterium i południowym ramieniu transeptu. Stanowi zamknięty czworobok z dziedzińcem pośrodku, gdzie zachowała się zabezpieczona obecnie studzienka. W 1819 r. za sprawą pruskiego zaborcy nastąpiła kasacja zakonu. Zabudowania klasztorne zostały przekształcone w więzienie.

III. Mur klasztorny – oddziela obszar klasztoru wzdłuż

Budynek poklasztorny

zachodniej strony ulicy Bydgoskiej. Pochodzi z przełomu XVIII – XIX wieku. Murowany, tynkowany. Zwieńczony gzymsem wspartym na pilastrach, przerywany przez kwadratowe w rzucie filary.

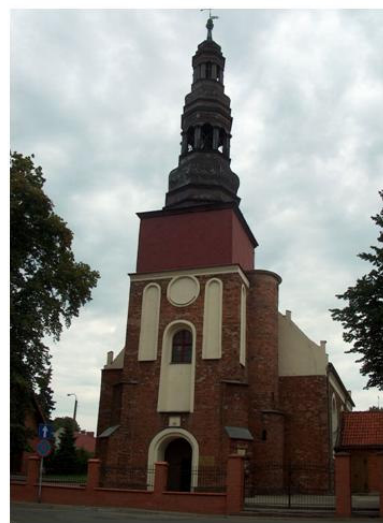
IV. Pałac opacki w Koronowie przy ulicy Klasztornej. Zbudowany na przełomie XVII i XVIII w. za czasów opata Ignacego Bernarda Gnińskiego – barokowy. Murowany i tynkowany. Parterowy, prostokątny. Po kasacji zakonu włączony do zespołu więziennego. Aktualnie dom mieszkalny pracowników więzienia, w bardzo złym stanie technicznym.

V. Kościół Św. Andrzeja przy ul. Szkolnej z końca XVI wieku mieszczący się na skarpie wznoszącej się z rynku ku wschodowi. Pierwotnie był tu

kościół drewniany, zbudowany na przełomie lat 1382-1396. W obecnej postaci powstał w 1599 r. za sprawą staranń opata Wawrzyńca Żalińskiego. Gotycki, trzynawowy z zamkniętym trójbocznie prezbiterium i kwadratową wieżą od zachodu, ze szkarpami na narożach. W 1752 roku zniszczone sklepienie wymieniono na drewniane stropy. Wyposażenie kościoła: barokowo-rokokowe, z interesującym późnobarokowym ołtarzem głównym z 1740 roku, na którym podziwiać można obraz Matki Boskiej Miłującej.

VI. Kościół parafialny p.w. Św. Trójcy z ok. 1651 roku w Byszewie – usytuowany na wzniesieniu opadającym stromo ku rynnie jeziornej; rozbudowany z wcześniejszego kościoła z XV lub XVI wieku, przebudowany w II poł. XVIII wieku (dodanie kaplic, sklepienia w nawie, hełmu na wieży). Wystrój wnętrza niezwykle bogaty – barokowy i rokokowy: zróżnicowane sklepienia, interesująca rokokowa belka tęczowa, w ołtarzu głównym cudowny obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem w srebrnych koronach, w pierwotnej postaci /przed renowacjami w różnych wiekach/ znany już w XIII w. chór muzyczny wsparty na dwóch filarach z prospektem organowym w stylu rokoka o bogatej ażurowej dekoracji, konfesjonały, ławy kolatorskie, liczne obrazy, portrety trumienne, płyty epitafijne itd. itp.

VII. Spichlerz plebański w

Kościół Św. Andrzeja

Byszewie – z XVIII wieku, drewniany, o konstrukcji sumikowo – łątkowej i dwuspadowym dachu, z wnętrzem nakrytym belkowym stropem.

Obraz z Byszewa „Przybycie Cystersów”

www.koronowo.pl

GMINA KRZĘCIN

Gmina Krzęcin położona jest na południowym krańcu województwa zachodniopomorskiego, w granicach powiatu Choszczno. Od zachodu graniczy z Gminą Pełczyce, od północy z Gminą Choszczno, od południa ze Strzelcami Krajeńskimi (woj. lubuskie), a od wschodu z Gminą Bierzwnik. Obszar gminy przecina linia kolejowa na trasie Szczecin - Poznań.

W sensie geograficznym gmina leży na

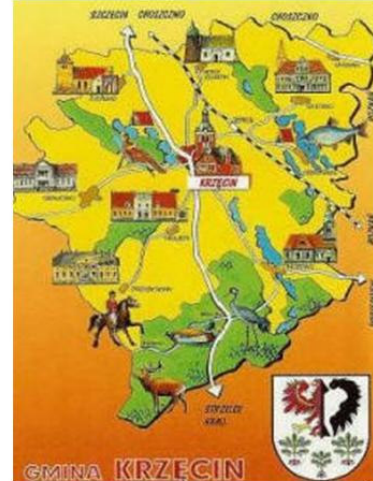
Jezioro Objezierze

wschodnim krańcu Pojezierza Choszczeńsko - Myśliborskiego. Głównym elementem krajobrazu naturalnego są liczne jeziora (rynnowe - wąskie i głębokie oraz moreny denne - rozlewiskowe), największe z nich to: Żeńskie, Chłopowo (Chłop), Kościelne, Paprzyca Duża, Bukowskie, Czyste, Krzęcińskie (Brudne), Mielęcín i Rakowo. Przez gminę przepływa rzeka Mała Ina. Rzeźba terenu jest wyraźnie pofałdowana z licznymi pagórkami, wałami, kotlinami

i dolinkami, z niewielkimi kępami lasu oraz większym zwartym kompleksem leśnym (sosna, buki, dęby) w okolicach wsi Chłopowo i Krzęcin.

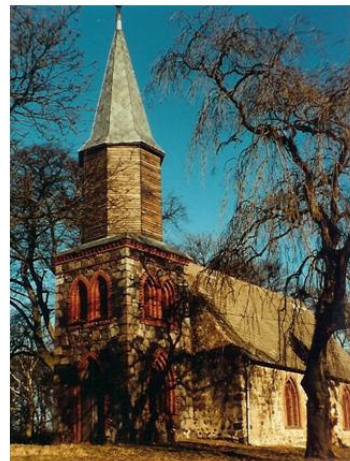
Pod względem gospodarczym jest to gmina o charakterze rolniczym. Siedziba gminy znajduje się w położonej centralnie miejscowości Krzęcin (niem. Kranzin), w której zlokalizowany jest m.in.: urząd gminy, centrum informacji i promocji gminy, ośrodek pomocy społecznej, środowiskowy dom samopomocy, urząd pocztowy, ośrodek zdrowia, choszczeńska filia Gospodarczego Banku Spółdzielczego, cmentarz komunalny, Gminne Centrum Kultury w Krzęcinie, strażnica Ochotniczej Straży Pożarnej, restauracja, placówki handlowo-usługowe oraz zakład firmy 2x3 "Środki Komunikacji Wizualnej".

Gmina podzielona jest na 11 sołectw: W obrębie gminy funkcjonują cztery szkoły publiczne, w tym trzy szkoły podstawowe w Krzęcinie, Granowie i Chłopowie oraz gimnazjum w Krzęcinie. Działa też dziewięć placówek kultury w tym dwa domy kultury w Chłopowie i Granowie, sześć klubów kultury w Krzęcinie, Mielęcínie, Przybysławiu, Rakowie, Objezierzu i Żeńsku

Mapka gminy Krzęcin oraz świetlica środowiskowa w Kaszewie.

Największym atutem gminy są walory przyrodnicze i krajobrazowe. Rozciąga się tutaj Obszar Chronionego Krajobrazu, obejmujący wschodnią część gminy, na terenie którego położone są projektowane rezerваты i

Kościół p.w. Św. Trójcy w Rakowie

użytki ekologiczne oraz 12 pomników przyrody w postaci drzew. Gmina Krzęcin posiada dogodne warunki do rozwoju turystyki regionalnej i agroturystyki, planuje się powstanie pól namiotowych, schronisk młodzieżowych i ścieżek rowerowych. Wśród zabytków przeważają obiekty sakralne (do najciekawszych należą kościoły w Krzęcinie, Żeńsku, Rakowie, Chłopowie, Starym Klukomiu) i rezydencje pałacowe (Przybysław, Mielęcín, Rakowo).

Gmina Krzęcin liczy 3.948 mieszkańców. Powierzchnia gminy wynosi

Rezerwat „Kanada”

ogółem: 14.040 hektarów, w tym m.in.: lasy i grunty leśne - 3.148, wody - 360 i użytki rolne - 9.150.

Gmina posiada partnerów zagranicznych. Dnia 1 grudnia 2007 r. Gmina Krzęcin podpisała umowę partnerską z gminą **R a n d o w t a l (Niemcy)**, należąca do Euroregionu Pomerania. 22 czerwca 2008 r. doszło do

podpisania umowy partnerskiej z kolejną niemiecką gminą - **Franzburg**. Współpraca samorządów tych trzech gmin obejmuje współpracę przy realizacji projektów kulturalnych, oświatowych, sportowych, ochrony środowiska oraz inwestycji.

O r g a n i z a c j e pozarządowe działające na terenie Gminy Krzęcin to Polski Związek Wędkarski, Ochotnicza Straż Pożarna, kluby sportowe, Stowarzyszenie Kulturalno - Oświatowe: ” Krzęcin nad Małą Iną”, Koła Gospodyń

Wiejskich i inne.

Związki z Cystersami z obszarem Gminy Krzęcin sięgają XIV w. Od 1375r. cysterki z Pełczyc posiadały 2 łany w Żeńsku, a w ich posiadaniu pozostawały do kasaty klasztoru w 1537r. W połowie XIV stulecia cysterki z Bierzwnika zainteresowali się Chłopowem, Rakowem, Objezierzem i

Pocysterski Kościół w Chłopowie

innymi wioskami, położonymi w sąsiedztwie swoich dóbr klasztornych. 21 września 1350 r. giermek **Jakub von Mortzin**, ze swym szwagrem **Fritzem von Zuke** nadał cystersom połowę patronatu nad kościołem w Chłopowie. Cztery lata później margrabia **Ludwik Wittelsbach** nadał Bierzwnikowi całą wieś Objezierze, a następnie Rakowo i Chłopowo. W tym czasie wioski te należały do rycerstwa i nadanie oznaczało proces wywłaszczenia rycerzy, którzy jeśli nie chcieli opuścić swoich lenn, to byli zmuszeni do wejścia w stosunek lenny z opactwem. Miejscowość Objezierze, Rakowo i Chłopowo oraz obszar p o p u s t o s z a ł y c h średniowiecznych wioskach Pluskocina i Tarnowa, należały do cystersów bierzwnickich, aż do kasacji klasztoru w 1539 r., a potem znalazły się w obrębie Domeny Państwowej w Bierzwniku. Jedyne las Pluskociński przekazano miastu Choszczno.

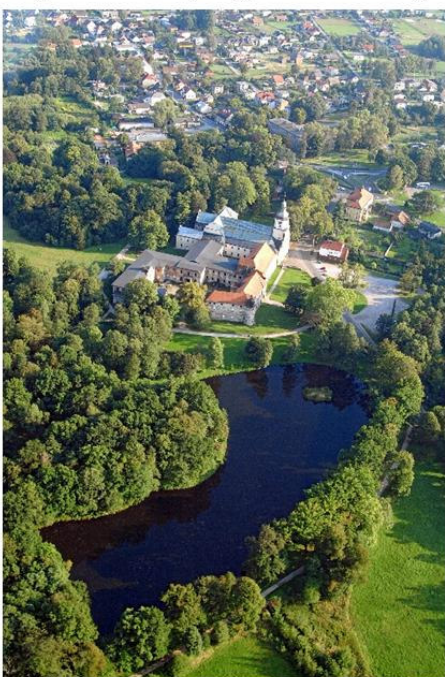

www.krzecin.pl

GMINA KUŹNIA RACIBORSKA

O gminie **Kuźnia Raciborska** można powiedzieć, że jest zieloną oazą nie tylko powiatu raciborskiego, ale i województwa śląskiego.

Rudy (gm. Kuźnia Raciborska) z lotu ptaka

Położona w środku kompleksu leśnego w górnym biegu Odry i dolnym Rudy świetnie wykorzystuje swoje atuty turystyczno-rekreacyjne. Blisko stąd do Raciborza, Rybnika i Kędzierzyna, a jednocześnie daleko od zgiełku dużych miast. Wybudowanie autostrady A-4 i łatwy dojazd do niej, zdecydowanie

poprawiło komunikację gminy ze stolicą województwa – Katowicami. Gmina, z centralnie położoną Kuźnią Raciborską i sołectwami: Rudami, Rudą Kozielską, Jankowicami, Siedliskami, Budziskami, Turzem i Rudą, zajmuje powierzchnię 127 km², liczy 12 tys. mieszkańców.

Sama Kuźnia Raciborska – stolica gminy, to drugie co do wielkości miasto w powiecie raciborskim, liczące ponad 5 tys. mieszkańców. Pierwsze wzmianki o osadzie pochodzą z I połowy XVII wieku. Jej rozwój związany jest z funkcjonowaniem od XVIII w. pieców hutniczych, produkcją stali, uruchomieniem z początkiem XX w. nowoczesnej odlewni żeliwa i stworzeniem na tej bazie fabryki wyrobów metalowych, a także istnieniu linii kolejowej Koźle – Racibórz. Po II wojnie światowej kontynuatorem

metalowo – hutniczych tradycji Kuźni Raciborskiej stał się zakład przemysłu maszynowego, obecna Fabryka Obrabiarek „RAFAMET” S.A. Szybko rosła produkcja,

przybywało ludności, wzbogacała się infrastruktura i 1 stycznia 1967 r. dotychczasowa osada wiejska otrzymała prawa miejskie.

Dzisiaj Fabryka Obrabiarek „RAFAMET” S.A., razem z Zespołem Odlewni RAFAMET Sp. z o.o., nadal pozostaje znakiem rozpoznawczym Kuźni Raciborskiej. W mieście znajduje się także nowoczesny Zakład Przetwórstwa Mięsnego „MAXPOL”, laureat wielu krajowych i międzynarodowych prestiżowych konkursów.

Miasto ma bogatą infrastrukturę: dom kultury z dużą salą widowiskową, stadion, ośrodek wodno-rekreacyjny, nowoczesny ośrodek zdrowia, stację usług medycznych, wyjazdowe pogotowie medyczne, przedszkola i szkołę podstawową, Zespół Szkół Ogólnokształcących i Technicznych z halą sportową, a także hotele, restauracje i banki.

Pomiędzy Kuźnią

Zespół Klasztorno-Pałacowy w Rudach

Raciborską a Rudami rozpościera się ogromny kompleks leśny Nadleśnictwa Rudy Raciborskie, w całości zaliczony do lasów ochronnych i stanowiący ważny element ekosystemu. Po ogromnym, jednym z największych w Europie pożarze lasów w 1992 r., Nadleśnictwo zagospodarowując pożarzysko, dokonało nasadzeń nowych drzew.

Pocysterski kościół p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Rudach, to jeden z najcenniejszych śląskich zabytków. W klasztorze rudzkim od średniowiecza znajdował się obraz Matki Boskiej – dziś cel licznych pielgrzymek. Postać Maryi Dziewicy nazywana jest Matką Boską Pokorną lub Matką Boską Rudzką. W 1974 r. kościół zaliczono do sanktuariów Roku Jubileuszowego, zaś w 1995 podniesiono go do rangi Diecezjalnego Sanktuarium Matki Boskiej Rudzkiej Pokomej.

Przy starym opactwie bierze swój początek najnowocześniejsza ścieżka rowerowa w województwie śląskim, niezwykle bogata w

atrakcje przyrodnicze, której długość wynosi 16 km. Na turystów czeka także licząca sobie ponad sto lat, wpisana do rejestru zabytków, stacja kolejki wąskotorowej z czynną linią. Miejscowość ma dobrze rozwiniętą bazę sportową i hotelarską.

Wiele do zaoferowania mają również miejscowości wokół Kuźni Raciborskiej i Rud – Ruda Kozielska, Jankowice, Siedliska, Budziska, Turze i Ruda. Wszystkie malowniczo położone, kuszące ciszą i spokojem.

Informacja o obiekcie cysterskim.

Rudzki klasztor założony został przez cystersów z podkrakowskiego Jędrzejowa w połowie XIII w. z fundacji Księcia Opolskiego Władysława. Na początku wybudowano wczesnogotycki kościół bazylikowy oraz klasztor na planie czworoboku. W latach 1680-1790 dokonano przebudowy i rozbudowy kościoła w stylu barokowym. W 1730 roku dobudowano pałac opacki. Od 1744 r. funkcjonowało prowadzone przez cystersów gimnazjum, a od 1781 r. studium filozoficzno – teologiczne, które było jedyną tego rodzaju uczelnią na

Kościół parafialny w centrum Kuźni Raciborskiej

listopada 1810 nastąpiła kasata klasztoru na mocy edyktu króla pruskiego Fryderyka Wilhelma II.

W 1812 r. dobra klasztorne otrzymał landgraf von Hessen Kassel, który nigdy w Rudach nie zamieszkał.

W połowie XIX w. przeprowadzono gruntowną przebudowę klasztoru i pałacu opackiego na siedzibę magnacką. Potomkowie rodu Hohenlohe-Waldenburg-Schillingfürst uczynili Rudy sławnym miejscem w Europie. (w latach 1866 i 1910 gościł tu na polowaniu król Prus, a potem cesarz Niemiec: Wilhelm II). W rękach księżęcej rodziny pocysterskie obiekty przebywały do stycznia 1945 roku, kiedy to Armia Czerwona splądrowała i podpaliła cały obiekt.

W okresie 1947-1950 przeprowadzono prace konserwatorskie w kościele. W latach 1958-1961 główny korpus budynku od strony zachodniej zabezpieczono doraźnie nakrywając go dachem. Po latach przerwy służby konserwatorskie rozpoczęły odgruzowanie obiektu. Jednak remonty i zabezpieczenia zabytku nie wystarczyły, popadał w coraz większą ruinę, nie znalazł się bowiem gospodarz, który mógłby przywrócić mu dawną świetność. Stan taki trwał aż do roku 1998, kiedy to Skarb Państwa przekazał cały kompleks klasztorno-pałacowy Diecezji Gliwickiej.

Obecnie w kompleksie trwają prace przy odbudowie i renowacji samego obiektu jak i otaczającego go parku. W przyszłości ma stać się

www.kuzniaraciborska.pl

Górnym Śląsku, gdzie n a u k i udzielano bezpłatnie. Bogata była t a k ż e klasztorna biblioteka. Pod koniec XVIII w. liczyła blisko 12 tys. woluminów. W dniu 26

GMINA ŁĄDEK

Obszar gminy Łądek usytuowany jest w krainie Wielkich Dolin, w dorzeczu rzeki Warta.

Gmina Łądek to urocze nadwarciańskie tereny położone na południowy - wschód od Słupcy. Ciekawostką jest fakt istnienia na terenie gminy trzech przepraw promowych w sezonie żeglugowym przez Wartę: w Ciążeniu, Ratyniu i Sługocinie oraz przystań żeglarska Marina Łądek. Wśród zalesionych wydm nad Wartą w Borku Łądkowskim znajduje się pomnik upamiętniający przysięgę z 1918 r. członków obwodu słupeckiego Polskiej Organizacji Wojskowej. W Łądku rozpoczyna się czerwony szlak turystyczny biegnący przez Łądek do Pyzdr.

Wieś gminna – Łądek funkcjonuje w cieniu jednych z większych turystycznych atrakcji Wielkopolski i tego

Pałac w Ciążeniu (fot. Michał Sabada)

regionu, którymi są: klasztor w Łądku, pałac w Ciążeniu oraz tereny Nadwarciańskiego Parku Krajobrazowego. Wypada wspomnieć, że już w XIII wieku Łądek był osadą targową, leżącą na skrzyżowaniu szlaków handlowych łączących Kalisz z Gniezmem i Poznań z Łęczycą. Przez wiele wieków (do 1796 roku) był własnością klasztoru cystersów w Łądku. W 1250 roku książę kujawski Kazimierz nadał mu prawa miejskie, po czym w roku 1870 prawa te zostały mu odebrane z powodu czynnego udziału mieszkańców Łądku w Powstaniu Styczniowym – 1863 r.

Ważnym wydarzeniem w historii Łądku było jego zniszczenie przez wojska szwedzkie w 1656 roku. Pamiątkę dawnych czasów stanowi charakterystyczny układ ulic i ich zabudowa, często zwarta. Ziemia łądkowska przeżyła zabór pruski, przemarsz wojsk napoleońskich, zabór rosyjski oraz okupację niemiecką. W 1975 roku utworzono Gminę Łądek.

W latach 1975-1998 miejscowość wchodziła w skład województwa konińskiego, a po reformie administracyjnej weszła w skład województwa wielkopolskiego i znajduje się obecnie w powiecie

Budynek Urzędu Gminy i remizy strażackiej w Łądku (fot. Michał Sabada)

słupeckim. Gmina składa się z 16 sołectw, do których należą: Ciążenie, Dąbrowa, Dolany, Dziedzice, Jaroszyn, Jaroszyn Kolonia, Łądek, Łądek, Łądek Kolonia, Policko, Ratyn, Samarzewo, Sługocin, Sługocin Kolonia, Waclawów i Wola Koszucka.

Powierzchnia Gminy wynosi 9.832 ha (98,3 km²), z tego użytki rolne zajmują 8.623 ha, użytki leśne oraz grunty zadrzewione 296 ha, grunty zabudowane i zurbanizowane 508 ha, wody 218 ha i nieużytki 187 ha.

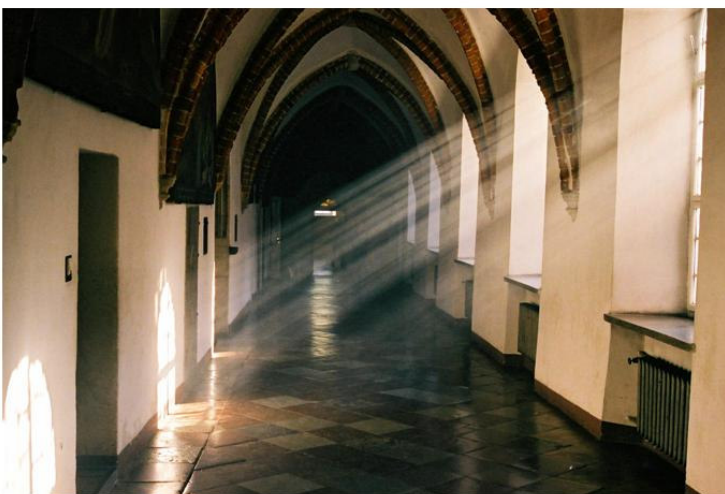
Wójtem Gminy Łądek jest Jerzy Kasznia.

Łądek nad Wartą. Obecnie ok. 2 km od zabudowań wioski Łądek znajdują się resztki grodziska nad rzeką Wartą. Istniało od

wieku VIII do XIII i było świadkiem narodzin naszej państwowości. Na jego terenie znajdowały się dwa kościoły, a nieopodal przebiegały szlaki komunikacyjne ze wschodu na zachód i z północy na południe. Był to ważny ośrodek gospodarczy, administracyjny i militarny. Dziś na terenie Łądu znajduje się jego replika.

Cystersi przybyli do Łądu w II połowie XII wieku. Pierwszą pewną datą jest rok 1191. Cystersów sprowadził do Łądu książę Mieszko III Stary i byli oni w tym miejscu do roku 1819. Po kasacie cystersów tym miejscem opiekowali się kapucyni, księża diecezjalni, a od 1921 r. salezjanie. Cystersi pozostawili po sobie monumentalny zespół kościelno-klasztorny.

Kościół jest już trzecim z kolei na tym miejscu. Jego budowę rozpoczęto w roku 1651 a zakończono w 1740. Jego patronami są Najświętsza Maryja Panna i św. Mikołaj. Nawę główną pokrywa monumentalna 38- metrowa kopuła, której budowniczym był Pompeo Ferrari. 20-głosowe, zabytkowe organy są dziełem cystersa Józefa Kogelera, a stale- miejsce cysterskiej modlitwy, wykonał

Wnętrze zespołu kościelno-klasztornego (Fot. Michał Sabada)

w latach 1680-1700 brat Adrian.

Do południowej części kościoła przylega klasztor. Zbudowany jest w planie czworoboku z wirydarzem w centrum. W trzech częściach klasztoru znajdują się gotyckie, powstałe w połowie XIV wieku krużganki. W skrzydle wschodnim krużganków znajdują się najciekawsze i najważniejsze dla cystersów pomieszczenia: dawna furta klasztorna, Oratorium św. Jakuba apostoła (freski z lat 1360-1370) zwana też Kaplicą Mieczysławowską oraz kapitułarz- miejsce narad i modlitw zakonników. Na ścianach krużganków wiszą

franciszkanina Adama Swacha przedstawiające życie cystersów.

Drugim obok Łądu, ważnym ośrodkiem stymulującym rozwój osadnictwa na ziemi nadwarciańskiej była rezydencja biskupów poznańskich w **Ciążniu**. Prawdopodobnie istniała już w XIII w. W następnych stuleciach wielokrotnie zmieniała swoją formę. Obecny pałac, stanowiący siedzibę Domu Pracy Twórczej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, powstał w latach 1758-1768 oraz 1794-1818, z inicjatywy biskupów Teodora Czartoryskiego oraz Ignacego Raczyńskiego. Można go uznać za piękny przykład architektury rokokowej. Zachwyca także uroczne położenie nad urwistym brzegiem Warty, w otoczeniu wspaniałego parku z XVIII wieku. Wielką atrakcją pałacu jest bogaty zbiór starodruków masońskich, uważany za największą tego typu

Pałac w Ciążniu (Fot. Michał Sabada)

www.gmina-ladek.pl

GMINA MARIANOWO

G m i n a Marianowo jest jedną z mniejszych gmin wiejskich województwa zachodniopomorskiego, zajmuje powierzchnię 102 km²; mieszka tu ok. 3 200 osób. To rolnicza gmina, jednak działania lokalnych władz koncentrują się w kierunku rozwoju turystyki.

W krajobrazie gminy dominują pofałdowane pola, uroznaiczone zadrzewieniem śródpolnym, oczkami wodnymi, alejami drzew wzdłuż dróg. Krajobraz ten wkomponowany jest w doliny rzek, jezior i terenów leśnych. Najcenniejsze, pod względem krajobrazowym, są okolice jezior Marianowskiego i Wiechowskiego, doliny rzek Krępy i Krapieli oraz krawędź moreny czołowej pod Dzwonowem. Wokół jeziora Marianowskiego, w ostatnich latach powstają obiekty letniskowe. Dzięki licznym walorom krajobrazowym, Marianowo w pełni zasługuje

Widok na Kościół i Klasztor

Skrzydło Zachodnie Klasztoru Cysterek w Marianowie

na miano miejscowości rekreacyjno - wypoczynkowej. Niepowtarzalne zasoby naturalne Marianowa i okolic spowodowały, że ok. 75 % powierzchni gminy objęte zostało od 1 maja 2004 r. europejskim programem ochronnym NATURA 2000.

Lubiących obcować z tajemnicami historii zapraszamy do zwiedzania okolicznych zabytków historycznych i architektonicznych, w tym najcenniejszego - klasztoru cysterek z XIII w. i murowanego kościoła z I poł. XV w., stanowisk archeologicznych, pochodzących ze starożytności i epoki kamienia, a także licznych pomników przyrody, spośród których najbardziej

znany jest legendarny „dąb Sydonii”. Kościół i klasztor zlokalizowane są 500 m od centrum wsi nad rzeką Krępą. W kościele w Marianowie znajdują się interesujące zabytki architektoniczne: ołtarz główny, składający się z 5 części (penaptyk) z 1546 r., ambona z 1727 r. w stylu barokowym, tablica epitafijna poświęcona pamięci G.A. von Thuna z 1683 r. Najwcześniejszy przekaz ikonograficzny zespołu klasztorowego w Marianowie zamieszczony jest na mapie Lubinusa z 1618 roku. Zespół poklasztorowy w Marianowie jest jednym z czterech obiektów architektury klasztornej cysterek na Pomorzu Zachodnim, który przetrwał do naszych czasów. Obecnie składa się z kościoła, jednego

Wnętrze Kościoła p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP

skrzydła klasztorne (zachodniego) i budynków gospodarczych. Mur otaczający klasztor, park i cmentarz pochodzący sprzed XVIII w ma wysokość 1,5 do 2 m oraz długość 91 m. Posiada trzy bramki wejściowe. Cmentarz przyklasztorny liczy 0,5 ha powierzchni.

Historia Marianowa datuje się od 1248 r., gdy Barnim I Dobry (wraz z czterema rodami rycerskimi von Osten, von Borck, von Jerichow i Regedanz) nad "pięknym strumieniem" („rivulus sanctae Mariae”) ufundował klasztor cysterek poświęcony Najświętszej Marii Pannie. Uposażenie klasztoru było hojne, liczyło łącznie około 1100 włók ziemi, z których około 600 pochodziło z nadania książęcego. Na obszarze tym zakonnice założyły trzy wsie: Wiechowo, Lutkowo, Białą Ińską. Dobra konwentu rozciągały się od Chociwła i Ińska aż pod Stargard. Niezwykle bogate uposażenie pozwoliło mniszkom w stosunkowo krótkim czasie, wznieść kościół i zabudowania klasztorne.

Mając tak znaczne dochody, marianowski klasztor powiększał się liczebnie. Przypuszcza się, że pierwszy konwent liczył 12 zakonnic. Liczba ta jednak szybko wzrosła do 30, a mniszki

były przedstawicielkami najznamienitszych rodów rycerskich Pomorza. Każda nowicjuszka wносиła w wianie albo gotówkę, albo zagrody czy część wsi. Do licznych dochodów z nadań, dzierżaw i uposażeń klasztoru doliczyć należy jeszcze przychody z patronatów nad kościołami w Wiechowie, Lutkowie i Gogolewie. Kres funkcjonowania klasztoru przyniosło wprowadzenie na Pomorzu Zachodnim reformacji. Klasztor uległ likwidacji, a jego dobra przeszły na skarb księstwa. W 1535 roku w marianowskim klasztorze pojawiła się komisja inwentaryzacyjna, aby spisać jego majątek i przygotować do sekularyzacji. Sprzeciwiły się temu pomorskie rody rycerskie, w tym najpotężniejszy z nich - Wedlowie. Wymogli oni na księciu utworzenie w miejscu klasztoru zakładu dla samotnych panien. Rozpoczął on funkcjonowanie w 1541 roku. Z dawnych dóbr klasztornych utworzono domenę, mającą zapewnić utrzymanie pensjonariuszkom. W 1571 roku stanowiło ją 10 wsi oraz dochody z

karczm, kuźni i młynów. W tej formie dawny klasztor funkcjonował, z modyfikacjami regulaminów i zasad, do 1944 roku, a nadzór nad nim sprawowała rodzina Wedłów.

Zespół poklasztorny w Marianowie jest dziś najlepiej zachowanym obiektem cysterek na terenie Pomorza Zachodniego. Z zabudowań klasztornych zachowało się skrzydło zachodnie, oraz relikty skrzydła wschodniego. Obecnie skrzydło zachodnie jest siedzibą Parafii Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny. Po zachodniej stronie zabudowań klasztornych częściowo zachowały się do dziś, budynki gospodarcze: piekarnia, suszarnia, browar oraz wozownia. W południowo-wschodniej stronie, poza obrębem claustrium - częściowo zachowane do dziś, zabudowania folwarczne z domem zarządcy domeny.

Wieża Kościoła

www.marianowo.pl

GMINA PEŁCZYCE

G m i n a Pełczyce leży w północno-wschodniej części Pojezierza Myśliborskiego w południowej części województwa zachodniopomorskiego w powiecie choszczeńskim. Od strony południowej graniczy z woj. lubuskim, od zachodu z gminą Barlinek. Granicę północną wyznaczają Dolice i Choszczno. Natomiast na wschodzie gmina graniczy z gminą Krzęcin.

Kościół w Płotnie

Pod względem obszarowym gmina plasuje się w środku miejsko-wiejskich gmin woj. zachodniopomorskiego; jej powierzchnia ewidencyjna wynosi 200,8 km². Gminę zamieszkuje około 8,5 tys.

mieszkańców.

Gminna sieć osadnicza wraz z niemal centralnie usytuowanym miastem Pełczyce składa się z 21 miejscowości. Miasto Pełczyce nie stanowi oddzielnej jednostki administracyjnej. Na terenie miasta są zlokalizowane władze i agendy samorządu gminy.

Istotnym elementem krajobrazu gminy są wody. 21 jezior o łącznej powierzchni 500 ha to atrakcyjna oferta dla wędkarzy, miłośników sportów wodnych i plażowiczów. Pełczyce położone są między pięcioma jeziorami: Duży Pełcz, Mały Pełcz, Panieńskie, Krzywe i Stawno. Do jeziora Panieńskiego przylegają tereny rekreacyjne z promenadą, parkiem, stadionem, plażą i malowniczą ścieżką zdrowia wokół jeziora. Szczególnym powodzeniem cieszy się jezioro Duży Pełcz o długości ok. 8 km. Na końcu Dużego Pełcza w Krzyńkach znajduje się pole namiotowe z piękną plażą. Jezioro Duży Pełcz jest również atrakcją dla wędkarzy, którzy mogą tu złowić karpia, szczupaka, węgorza, płoc i leszcza. Coraz więcej rolniczych terenów wokół

jeziora zmienia swój charakter. Powstają pola namiotowe i działki rekreacyjne. Corocznie 15 sierpnia rozgrywany jest na jeziorze Duży Pełcz maraton pływacki na różnych dystansach. W północno-zachodniej części gminy znajduje się malownicza dolina górnego biegu rzeki Płoni wypływającej z lasów koło Barlinka. Okolice wsi Chrapowo i Jagów położone wśród wzgórz, wąwozów i stawów rybnych są najpiękniejszym zakątkiem gminy. Lasy zajmujące południową część gminy, to część Barlinecko-Gorzowskiego Parku Krajobrazowego. Myśliwi mogą tu zapolować na dzika, jelenia, samą oraz ptactwo wodne.

Kościół parafialny p.w. Narodzenia NMP w Pelczycach z XIII w.

Został wzniesiony z kostki granitowej oraz cegły w wątku wendyjskim, jest budowlą jednonawową, zbudowaną na planie krzyża. Widoczne są także ślady ostrołukowych okien i szerokich portali. Ta najstarsza XIII-wieczna część świątyni jest widoczna w kamiennym portalu i w partii prezbiterium. Szczyty wolutowe i wieża są o konstrukcji słupowej z XVIII wieku.

Kościół w Pelczycach

Klasztor z przełomu XIII/ XIV w. w Pelczycach.

Jedynym do dzisiaj zachowanym reliktem średniowiecznego klasztoru, jest skrzydło zachodnie. Nie był to jednak jedyny element klasztoru. Zapewne istniało jeszcze jedno skrzydło, kościół klasztorny oraz budynki gospodarcze, usytuowane przed fasadą zachowanego obecnie skrzydła. Kościół klasztorny znajdował się prawdopodobnie od strony północnej obecnego skrzydła. Jednakże rozplanowanie klasztoru mogą jedynie ukazać badania archeologiczne. Zachowane

skrzydło posiada wymiary 35,00 x 11,50 m. Zostało zbudowane z kamieni i cegły. Ten najstarszy mur sięga do połowy pierwszego piętra. Wyższe partie zostały przemurowane. W średniowieczu okna na parterze były ostrołukowe, a na piętrze - odcinkowe. Wzdłuż czteroprzęsłowego skrzydła biegnie krużganek. Sklepienia są wsparte na kolumnach. Sklepienia krzyżowo-żebrowe świadczą o wcześniejszym etapie budowy, o późniejszym - sklepienia gwiaździste. Na podłogach znajdowały się terakotowe płytki posadzkowe.

Fragmenty takie jak posadzki zachowały się do dzisiaj. Budynki, których nie ma, zostały rozebrane w okresie od XVI-XIX wieku.

Na terenie miasta i

gminy Pelczyce zachowały się prawie wszystkie historyczne kościoły. Z najstarszych budowli sakralnych wymienić należy kościoły o metryce XIII w.: fara w Pelczycach i kościoły we wsiach Chrapowo i Przekolno oraz jedno ze skrzydeł klasztoru cysterskiego w Pelczycach (pierwsza połowa XIV w.). Z XV i XVI w. pochodzą kościoły we wsiach: Będargowo, Boguszyny, Bolewice (tam też wyróżnia się zespół dwóch późnogotyckich bramek cmentarnych) i Niesporowice. Z pierwszej połowy XVII w. pochodzi kościół w Samiku. Jedyny kościół o konstrukcji ryglowej usytuowany jest w Płotnie (XVIII/XIX w.). Warto też wymienić zespół kościołów o metryce XIX wiekowej, zlokalizowanych we wsiach: Jagów, Jarosławsko, Krzynki i z początków XX w. w Nadarzynie.

Plebania w Pelczycach

www.pelczyce.pl

GMINA RECZ

Gmina Recz położona jest na Pojezierzu Ińskim, w południowej części Województwa Zachodniopomorskiego, w Powiecie Choszczeńskim. Leży wśród wzgórz nad rzeką Iną i Reczanką, na skrzyżowaniu ważnych szlaków komunikacyjnych: drogi krajowej nr 10 (Szczecin – Bydgoszcz) oraz drogi wojewódzkiej nr 151 (Gorzów Wlkp. – Świdwin). Przez gminę przebiega linia kolejowa Stargard Szczeciński – Piła. Od północy graniczy z gminą Dobrzany (powiat Stargardzki) oraz gminą Kalisz Pomorski (powiat Drawski), na wschodzie z gminą Drawno, na południu z gminą Choszczno, a na zachodzie z gminą Suchań (powiat Stargardzki).

Miasto Recz jest siedzibą władz samorządowych. Gmina usytuowana jest na historycznym pograniczu Pomorza i Wielkopolski. W latach 1975-1999 roku gmina przynależała do województwa gorzowskiego. Okolice Recza cechują się dużymi deniwelacjami terenu. Miasto leży na wysokości 50 m n.p.m.; natomiast wzgórza nad miastem wznoszą się ponad 100 m n.p.m.

Baszta Choszczeńska w Reczu

Gmina Recz zajmuje powierzchnię 180,35 km², z czego powierzchnia miasta Recz to ok. 12 km². Zamieszkuje ją 5 925 osoby (stan na dzień 31.12.2007 r.), co daje średnią

gęstość zaludnienia 33,4 osoby/ km². Gmina podzielona jest administracyjnie na 15 sołectw, w których znajdują się 23 miejscowości.

Kościół p.w. Chrystusa Króla w Reczu

Historia Klasztoru cysterek- W 1237 r. Władysław Odonic uposażył Zakon Joanitów m.in. okolicami Recza. Gród wzmiankowany w 1269 r., opanowany w 1284 r. przez Brandenburgię. Dokument lokacyjny Recz otrzymał w 1285 r. W 1296 r. margrabiowie brandenburscy sprowadzili do Recza cysterki. Osiadły one na wzgórzu w widłach Iny i Reczanki (na dawnym grodzisku). Zespół klasztorny składał się z kościoła, do którego

przylegało od zachodu skrzydło klasztoru a od północy szpital bądź dom dla gości. Działalność klasztoru zakończyła reformacja. W 1827 r. zabudowania poklasztorne rozebrano a teren oddano pod uprawę. Obecnie w Reczu, w centrum miasta znajduje się Kościół z XIV w., w którym empora dla mniszek przypomina pobyt panien cysterek na tym terenie.

Na początku kwietnia 2008 r. na zlecenie Gminy Recz, zostały przeprowadzone badania archeologiczne terenu „wzgórza pocysterskiego” wykonane sondą magnetyczną, które wykazały znaczne pozostałości murów po klasztorze w głębi ziemi. W przyszłości przewiduje się przeprowadzanie dalszych prac archeologicznych terenu. Gmina Recz planuje otworzyć w Baszcie Choszczeńskiej Izbę Muzealną, w której między innymi swoje miejsce znalazłyby eksponaty z „wzgórza cysterskiego”.

Rezerwat Przyrody „Grądowe zbocze”.

Na miłośników przyrody i urzekających krajobrazów czeka rezerwat florystyczny utworzony w 1996 r. Znajduje się on w pobliżu miejscowości Wielgoszcz, przy trasie nr 10. Rezerwat chroni szereg pociętych jarami zboczy

Dzisiejszy obraz wzgórza po klasztorze cysterek

Kościół p.w. Chrystusa Króla w Reczu

śródliskowych z bogatą roślinnością tworzącą grąd dębowo-grabowy. Jest szczególnie piękny w okresie wiosny, kiedy zakwitają rzadkie w regionie i kraju rośliny runa, występujące tu licznie, a nawet masowo. Są to czosnek niedźwiedzi, obrazki plamiste, trzy gatunki kokoroczy: pusta, wąta i pełna, kopytnik pospolity, fiołek przedziwny. Rośliny te tworzą na dnie lasu duże, efektowne płaty. Do osobliwości florystycznych w skali całego kraju należy fiołek biały, rzadki na zachodzie Polski bniec czerwony oraz jeden z największych grzybów świata purchawica olbrzymia.

Młyn nad Iną.

W odległości kilku kilometrów od rezerwatu (i Recza) w kierunku Łobza warto zatrzymać się w Młynie nad Iną w miejscowości Rybaki. Można skosztować tam wysmienitego pstrąga a nawet samemu go złowić.

Szlak im. Hetmana Stefana Czarnieckiego.

Na miłośników

pieszych wędrówek czeka szlak im. Hetmana Stefana Czarnieckiego. Szlak zaczyna się w Stargardzie Szczecińskim leżącym nad rzeką Iną skąd droga prowadzi przez Pojezierze Ińskie, najwyższe partie wzniesień moreny czołowej, wąwozy, przez Pęczyno, Marianowo, Szadzko i Dobrzany do zabytkowego Recza.

Jeziora Rajsko i Cedynia.

Podczas upalnego lata i nie tylko można wypocząć i pobiwakować nad Jeziorami Rajsko nieopodal Recza i Cedynia w miejscowości Żeliszewo. Plaże zagospodarowane są małą architekturą i urządzeniami zabawowymi dla dzieci.

www.recz.pl

GMINA SIEROSZEWICE

G m i n a Sieroszewice jest położona w południowej części woj. wielkopolskiego. Terytorialnie należy do powiatu ostrowskiego. W jej skład wchodzi 18 sołectw. Powierzchnia gminy wynosi 16.354 ha z czego użytki rolne stanowią 10.420 ha co stanowi 64% ogólnej powierzchni, a lasy 4.800 ha czyli około 30%. Jest gminą o charakterze rolniczym. Dominuje uprawa zbóż i ziemniaka, a w hodowli zwierząt chów bydła i trzody chlewnej. Gmina liczy 9.753 mieszkańców. Na terenie gminy znajduje się 8 szkół podstawowych, 2 gimnazja, 4 przedszkola, 3 punkty opieki medycznej oraz 2 apteki.

Gmina Sieroszewice posiada zabytki architektoniczne. Najcenniejsze z nich znajdują się we wsi Ołobok – najstarszej miejscowości gminy. Wieś ta w 2007 roku obchodziła jubileusz

Kościół św. Jana Ewangelisty w Ołoboku

Chór śpiewaczy

800 lecia. Obok kościoła parafialnego znajduje się zabytkowa drewniana dzwonnica z XVIII w. Dzwonnica posiada konstrukcję słupową, oszalowaną na planie kwadratu. Całość okryta jest dachem namiotowym gontowym. Wewnątrz znajdują się trzy dzwony. Kolejny cenny obiekt znajduje się na cmentarzu grzebalnym w Ołoboku. Jest to zabytkowy kościół p.w. św. Jana Chrzciciela z XVI w. W miejscowości Rososzyca znajduje się park krajobrazowy, a w nim eklektyczny pałac z 1875 r. oraz klasycystyczny kościół św. Marka z 1818 r. W lasach w rejonie wsi Namysłaki wyznaczono 2 rezerваты przyrody, pierwszy z nich to „Niwa” o pow. 16,89 ha

oraz „Majówka” o pow. 8,1 ha. Ponadto w gminie znajdują się pomniki przyrody – piękne aleje przydrożne: lipowa w Sieroszewicach, brzozowa w Masanowie, dębowa w Raduchowie oraz zabytkowy krzyż z 1859 r. dzieło Pawła Brylińskiego we wsi Kania.

Pomimo rolniczego charakteru gminy na terenie Gminy Sieroszewice zarejestrowane jest ponad 480 różnych podmiotów gospodarczych. Na terenie gminy od ponad 40 lat działa Regionalny Zespół Pieśni i Tańca „Ołobok”, który w swoim repertuarze prezentuje dawne obrzędy, przyspiewki i tańce miejscowego regionu. W Gminie Sieroszewice swoją działalność prowadzi również orkiestra dęta „Ołobok”.
Opis obiektu pocysterskiego – Kościół p.w. św. Jana Ewangelisty w Ołoboku

W miejscowości Ołobok położonej na lewym brzegu Proсны, w pobliżu ujścia rzeki Ołobok przy drodze Kalisz – Grabów znajduje się kościół św. Jana Ewangelisty z przełomu XV i XVI w. Poklasztorny kościół św. Jana Ewangelisty w swoim głównym zrębie pochodzi z okresu późnogotyckiego. W końcu XVII w. oraz w XVIII wieku wskutek pożarów i renowacji świątynia została wzbogacona o elementy barokowe. Kościół wymurowany został z cegły i otynkowany. Od strony północnej, w ścianie należącej do nawy, częściowo jest widoczny gotycki układ cegły. Wewnątrz kościół jest jednonawowy. Prezbiterium jest nieco węższe od całości i zamknięte prostą ścianą. Od zachodu, przy nawie głównej znajduje się kwadratowa wieża. Od południa przy nawie, w drugiej połowie XVII wieku dobudowana została ośmioboczna kruchta i mała kaplica.

Z tego również okresu

Łoża ksieni

pochodzi zakrystia usytuowana przy prezbiterium od strony południowej. Od strony północnej natomiast znajduje się łoża dla zakonnic oraz na piętrze niewielki chór śpiewaczy.

Nawa i prezbiterium składają się z dwóch przęseł, które prawdopodobnie pod koniec XVII w. nakryte zostały sklepieniami kolebkowymi z lunetami na gurtach. W zachodniej części nawy kościoła znajduje się drewniany chór wsparty na sześciu słupach.

Na zewnątrz kościół opięty jest częściowo szkarpami gotyckimi. Kaplica i

Widok na chór muzyczny

zakrystia zostały opilastrowane. W południowej ścianie kościoła umieszczono trzy duże okna witrażowe i dwa nieco mniejsze w tylnej części nawy.

Urządzenie wnętrza kościoła pochodzi z lat 1779-95. Jest ono dość jednolite. Bogata snycerska rokokowa dekoracja występuje szczególnie na balustradach obu chórów, łoży dla zakonnic, łoży ksieni i na drzwiach do

zakrystii.

W ołtarzu głównym znajdują się obrazy świętych cysterskich (św. Benedykt i św. Bernard z Clairvaux) oraz

Ołtarz główny kościoła św. Jana Ewangelisty

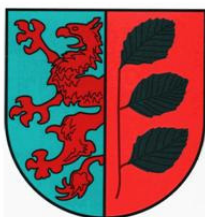
obraz Wniebowzięcia Matki Boskiej, namalowany w Krakowie i подарowany kościołowi około 1790 roku przez Krzysztofa Bogorię Skotnickiego. Ponadto w ołtarzu znajdują się też cztery figury cysterek oraz rzeźba patrona kościoła – św. Jana Ewangelisty.

Chór

www.sieroszewice.pl

GMINA STARE CZARNOWO

Gmina Stare Czarnowo położona jest w województwie zachodniopomorskim, powiat gryfiński, sąsiaduje z gminami: Szczecin, Gryfino, Bielice, Pyrzyce, Stargard Szczeciński i Kobylanka.

Powierzchnia gminy wynosi 153 km², teren podzielony jest na 12 sołectw: Binowo, Dębina, Dobropole Gryfińskie, Glinna, Kartno, Kołowo, Kolbacz, Komorówko, Nieznań, Stare Czarnowo, Żelewo, Żeliszawiec. Ogółem gminę zamieszkuje 3865 osób.

Stare Czarnowo –

Rozeta na kościele w Kolbacz

siedziba władz gminy – oddalone jest o 25 km od centrum Szczecina. Przez teren gminy przebiega droga krajowa o znaczeniu międzynarodowym nr 3, droga wojewódzka nr 120

Kościół poklasztorny w Kolbacz

oraz w pobliżu granic gminy usytuowana jest autostrada A-6 oraz droga krajowa nr 10.

W granicach administracyjnych gminy znajduje się Szczeciński Park Krajobrazowy „Puszcza Bukowa”. Wzdłuż wschodniej granicy rozciąga się malownicze jezioro Miedwie, poza tym na terenie gminy jest kilka pięknie położonych jezior – największe z nich to jezioro Glinna i Binowskie.

Przeważający udział użytków rolnych, lasów i wód w strukturze powierzchni przesądza o rolniczym charakterze gminy.

Jednym z ciekawszych historycznie i kulturalnie miejsc na terenie gminy Stare Czarnowo jest miejscowość **Kolbacz**. To tutaj osiedlili się w latach 1173 do 1535 mnisi Zakonu Cystersów. W myśl reguły cysterskiej, każde opactwo było jednostką całkowicie samowystarczalną. Klasztor posiadał w swych włościach wszystko co było potrzebne do funkcjonowania wspólnoty, a nadwyżki produkcji sprzedawał w bliższej i dalszej okolicy, wykorzystując rzekę Płonia jako szlak handlowy w kierunku Szczecina.

Świadectwem ich obecności i działalności jest

zespół obiektów dawnego opactwa cysterskiego. W skład obiektu wchodzi:

- kościół ceglany późnoromański i gotycki;
- trój skrzydłowy klasztor – ceglana budowla z XIII i XIV w. – przylegający od południa do kościoła. W 1720 r. rozebrano skrzydło południowe i wschodnie. Zachowane częściowo skrzydło zachodnie – tzw. Dom Konwersów – restaurowano w latach

Chór kościoła poklasztornego w Kołbaczu

Baszta obronna

- 1975-1978;
- Dom opata – ceglany, gotycki, zbudowany ok. 1250 roku, przebudowany w wiekach XVII i XIX, odbudowany w latach 1985-1986;
- baszta obronna, zwana więzienną, z pierwszej połowy XIV wieku;
- stodoła z XV wieku,

ceglana, gotycka, przebudowana w XVIII wieku i remontowana w latach 1984-1987.

Zabudowania poklasztorne w Kołbaczu są najstarszymi na Pomorzu Zachodnim budowlami cysterskimi.

Dom Opata

Stodoła ceglana

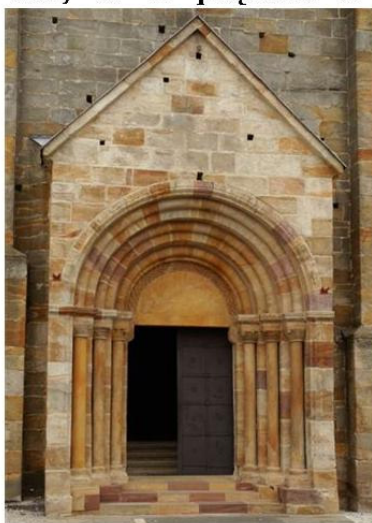
www.stareczarnowo.pl

GMINA SULEJÓW

Jedynym miastem Powiatu Piotrkowskiego Ziemskiego jest - SULEJÓW - malowniczo usytuowane nad brzegami Pilicy ekologiczne centrum wypoczynkowe dla mieszkańców środkowej Polski. Miasto Sulejów wraz z 25 sołectwami tworzy jedną ze 177 gmin województwa łódzkiego.

To powstałe na ziemiach Opactwa Cystersów w latach 1279-1292 miasteczko, należy do najstarszych osad nad Pilicą. Cystersi wybudowali tu klasztor i kościół w pobliżu rzeki, co w połączeniu z

Portal wejściowy do kościoła Św. Tomasza na Podklasztorzu

Widok z lotu ptaka

korzystnym położeniem na skrzyżowaniu dróg z Wielkopolską, Mazowszem i Małopolską oraz bogactwem zasobów naturalnych (lasy, wapień) sprzyjało rozwojowi miasta i jego gospodarki. W 1818 roku nastąpiła kasacja zakonu cystersów. W 1870 roku Sulejów utracił prawa miejskie, odzyskał je ponownie w 1927 roku.

Początki XX w. to rozwój przemysłu wapienniczego, a co za tym idzie ogólny rozkwit miasta i gminy. Lata 70-te to budowa sztucznego zbiornika wodnego - Zalewu Sulejowskiego. Zalew stał się atrakcją turystyczną regionu, zaczęły powstawać ośrodki wypoczynkowe. Sulejowska gmina zaprasza turystów, oferując 12 ośrodków wypoczynkowych, 2 pola

biwakowe, 3 gospodarstwa agroturystyczne i hotel usytuowany w XVI-wiecznym Opactwie Cysterskim.

Sulejów jest magnesem przyciągającym turystów do wypoczynku nad Pilicą, Zalewem Sulejowskim, w otoczeniu lasów sosnowych, zielonych łąk i czystego powietrza. Z uwagi na powstały w 1994 roku Sulejowski Park Krajobrazowy nie ma możliwości rozwoju na obszarze gminy przemysłu ciężkiego - środowisko pozostaje więc czyste ekologicznie.

W roku 2004 została uruchomiona ścieżka rowerowa dookoła zalewu sulejowskiego. Główną atrakcją regionu stał się XIII-wieczny kościół p.w. św. Tomasza w Sulejowie - Podklasztorzu wraz z murami Opactwa Cystersów w

Sulejowie (XV-XVI w). Dzięki powrotowi Cystersów do Sulejowa w 1986 roku do swej świetności powrócił zabytkowy kościół romański i kapitularz wsparty na jednej kolumnie. Kościół może się poszczycić odrestaurowanymi 22-głosowymi organami z 1644 roku, na których wybitni artyści urzekają muzyką słuchaczy cyklicznych koncertów. Znajduje się tu też muzeum, którego ekspozycje przedstawiają m.in. historię opactwa. W muzealnych zbiorach spoczywa jedna z największych tajemnic polskiej historii – czaszka ludzka sprzed tysiąca lat ze śladem udanego zabiegu chirurgicznego - trepanacji. Jak twierdzą fachowcy jest to niewątpliwie przykład pierwotnej neurochirurgii. Legenda głosi również o lochach znajdujących się pod opactwem, prowadzących pod Pilicą aż do Piotrkowa.

Wiele tajemnic i ciekawostek historycznych kryje w sobie również **Opactwo Norbertanów** z barokowym kościołem p.w. św. Małgorzaty w Witowie i bramą wjazdową z XV w. Na szczególną uwagę zasługuje

Przykościelny kapitularz wsparty na jednej kolumnie

Odrestaurowane 22-głosowe organy w zabytkowym kościele

chrzcielnica z 1646 roku oraz Tryptyk św. Stanisława z 1585 roku.

Sulejów jest siedzibą władz administracji lokalnej miasta i gminy. Skupia się tu życie kulturalne, odbywa się szereg imprez m.in. Dni Sulejowa w czerwcu i Festyn Rodzinny w sierpniu; działa Miejski Ośrodek Kultury. Biblioteka Publiczna wraz z filiami, Gminne Centrum

Informacji, Kafejka Internetowa „IKONKA”. Na terenie gminy Sulejów funkcjonuje 7 szkół podstawowych, 2 gimnazja, 2 szkoły ponadgimnazjalne dla młodzieży i dorosłych, 3 przedszkola. Władze zapewniają przychylność dla inwestorów branż turystycznej i wypoczynkowej, produkcyjnej i

usługowej, którzy przyczynią się do rozwoju gospodarczego gminy. Działalność gospodarczą prowadzi aktualnie około 1000 podmiotów. Zapraszamy przedsiębiorców do inwestowania na naszych

Opactwo w marcowe popołudnie

terenach, a turystów do skorzystania z atrakcyjnych warunków do wypoczynku i obcowania z przyrodą, jakie stwarzają uformowane przez wieki piękne doliny rzeczne, duże kompleksy leśne i czyste powietrze.

www.sulejow.pl

GMINA TRZEBNICA

Gmina Trzebnica jest położona w północno-wschodniej części Województwa Dolnośląskiego, w powiecie trzebnickim. Zajmuje powierzchnię 19889,44 ha. Liczy prawie 22 tysiące mieszkańców. Jej gospodarka opiera się na rolnictwie i sadownictwie. Ze względu na duże atuty krajobrazowe, klimatyczne i kulturowe ma też szanse na rozwinięcie funkcji turystyczno – uzdrowskiej.

Jej samorządowa siedziba zlokalizowana została przy drodze krajowej nr 5, w odległości 24 km od Wrocławia. Jest malowniczo usytuowana w dolinie Wzgórz Trzebnickich. Specyficzny urok

tego krajobrazu współtworzą również rozległe sady na obrzeżach grodu oraz otaczający go z południowej strony Las

Las Panorama dawnego parku zdrojowego w Lesie Bukowym Bukowy.

Trzynastowieczna Trzebnica była miejscem życia i działalności św. Jadwigi Śląskiej, żony księcia Henryka Brodatego. To właśnie z jej inicjatywy wybudowano tu zespół klasztorny i kościół – obiekty zaliczane dziś do zabytków klasy zerowej, zajmujące ważne miejsce na Europejskim Szlaku Cysterskim, stanowiące najznamienitszą wizytówkę miasta.

Drugą perłą Trzebnicy jest dawny kompleks uzdrowski usytuowany w

południowo - wschodniej części miasta. W jego skład wchodzi zabudowania dawnego Zdroju Jadwigi – znajdujące się przy ul. Leśnej oraz wspomniany wcześniej Las Bukowy, który przed laty pełnił funkcję parku zdrojowego.

Niewątpliwą atrakcją jest także znalezisko archeologiczne, gdzie odkryto najstarsze w Polsce ślady bytowania *homo erectusa*, sprzed ok. 500 tys. lat temu.

Opis obiektów związanych z Cystersami:

Klasztor pocysterski

Budowa klasztoru żeńskiego, ufundowanego w 1202 r. została ukończona prawdopodobnie w 1218 r. toteż pierwsze mniszki - cysterki, które przybyły do Trzebnicy w styczniu 1203 r., musiały zamieszkać przy kościele parafialnym św. Piotra. Pierwotny klasztor służył cysterkom niespełna 500 lat. W latach 1696 – 1726 stary klasztor zburzono i wzniesiono nowy, w stylu barokowym. Jest to budowla w kształcie czworoboku o wymiarach 115 x 88 m, z dwoma

Trzebnickie opactwo pocysterskie

Kompleks pocysterski od strony ogrodu klasztornego

dziełkami wewnętrznymi. Dwupoziomowy budynek zamykają dwa boczne pawilony z kopułastymi dachami i wieżyczkami. Płaską fasadę, członowaną pilastrami, zdobią dwa portale. Arcydziełem architektonicznej rzeźby barokowej jest portal północny, prowadzący do apartamentów opatki. Drugi, przy głównym wejściu do klasztoru, zdobią figury z wyobrażeniem Henryka Brodatego i jego syna, Henryka Pobożnego. Godny uwagi jest również przyklasztorny park, z pięknymi okazami cisów i tuj.

Klasztor trzebnicki należy do największych budowli w Europie Środkowej. Obecnie jest własnością Kongregacji Sióstr Miłosierdzia Świętego Karola Boromeusza.

Kościół klasztorny

Kościół pod wezwaniem św. Bartłomieja - wzniesiony na miarę ambicji królewskich Henryka Brodatego, księcia Śląska, Krakowa i części Wielkopolski - to jedna z dwunastu największych budowli XIII - wiecznych w środkowej Europie. Zbudowany w stylu późnoromańskim, jest najstarszą budowlą ceglana na Śląsku. Trójnawowa świątynia ma 80 m długości i 23 m szerokości. Nawa główna składa się z czterech przęseł kwadratowych nakrytych

sklepieniami krzyżowymi.

Kościół konsekrowano 25 sierpnia 1219 r. W ciągu wieków był przebudowywany. Z pierwotnej budowli

Kościół p.w. Św. Bartłomieja zachowały się zręby murów i krypta św. Bartłomieja. Spośród dwóch portali, arcydziełem architektonicznej rzeźby romańskiej jest portal Dawidowy. Po obu stronach prezbiterium położone są kaplice. Kaplica św. Jana zachowała swój pierwotny charakter i wystrój, natomiast kaplica św. Jadwigi zbudowana w latach 1268 - 1269 to pierwsza w Polsce budowla gotycka. W połowie XVIII w. wewnątrz świątyni przebudowano w stylu barokowym i ozdobiono wspianymi dziełami sztuki.

Imponujący barokowy sarkofag św. Jadwigi, na którym spoczywa alabastrowy posąg św. Jadwigi, wykonany przez wybitnego rzeźbiarza F.J. Mangoldta. Jego dziełem są również: ambona, ołtarz główny oraz stojące rzeźby św. Jadwigi i św. Elżbiety. Poza tym, wewnątrz kościoła zdobią obrazy „śląskiego Rembrandta” - M. Willmanna i F.K. van Bentuma. Ich barokowy wystrój harmonizuje z przestrzennym wnętrzem świątyni.

Świątynia jest przede wszystkim miejscem uświęconym kultem św. Jadwigi Śląskiej. Jest także jedną z ważniejszych nekropolii Piastów Śląskich. Spoczywa tu Henryk Brodaty i jego małżonka Jadwiga oraz wielu członków tego rodu. Wśród nich ostatnia z Piastów - Karolina, księżniczka legnicko-brzeska, zmarła w 1707 r.

W roku 1943 bazylika trzebnicka - na mocy dekretu papieża Piusa XVI - otrzymała tytuł bazyliki mniejszej. Zaś w 2007 r. Rzymska Kongregacja do Spraw Duchowieństwa, za zgodą Ojca św. Benedykta XVI, erygowała „Międzynarodowe Sanktuarium Świętej Jadwigi Śląskiej w Trzebnicy”.

www.trzebnica.pl

GMINA WĄCHOCK

Gmina Wąchock położona jest w północno-wschodniej części województwa świętokrzyskiego, a w zachodniej części powiatu starachowickiego.

W 1179 roku nad Kamienną przybyli cysteri. Sprowadził ich tu z Morimondu (Francja) biskup krakowski Gedeon (Getko). Przybyli mnisi przystąpili niezwłocznie do budowy kościoła i klasztoru.

Widok z lotu ptaka na miasto Wąchock

Opactwo Ojców

Bardzo ważnym dla rozwoju Wąchocka było utworzenie około 1315 roku książęcej komory celnej.

U schyłku dynastii Piastów wąchockiemu opactwu podlegało 25 wsi a sam Wąchock stał się znaczącą w okolicy osadą.

Do najważniejszego wydarzenia w średniowiecznych dziejach Wąchocka doszło 3 maja 1454 roku, kiedy to za staraniem cystersów król Kazimierz Jagiellończyk

nadał osadzie prawa miejskie na prawie magdeburskim. Łącznie z prawami miejskimi król przyznał dla 195-ciu ówczesnych obywateli Wąchocka - serwituty, to jest przywilej do bezpłatnego pozyskiwania z okolicznych lasów określonej ilości drewna budowlanego i opałowego.

W czasie powstania styczniowego Wąchock stał się powstańczą stolicą województwa sandomierskiego. Marian Langiewicz naczelnik powstania zajął na swoją kwaterę dworek "pod kolumnami". W 1864 roku Wąchock utracił prawa miejskie a Gminę przeniesiono do Wielkiej Wsi.

Kościół św. Floriana w Wąchocku

wieku to kościół romański p.w. Najświętszej Marii Panny i św. Floriana, zbudowany przez włoskiego mistrza Simona, bazylikowy z transeptem o wystroju barokowym i rokokowym oraz klasztor z bardzo cennym kapitularzem i refektarzem wczesnogotyckim, skarbcem, fraternią i karcerem, rozbudowanymi krążgankami i wieżą z 1643 r. w stylu wczesnobarokowym.

W pomieszczeniach klasztoru mieści się Muzeum Ojców Cystersów, utworzone w 1991 r. ze zbiorów księdza Walentego Ślusarczyka.

Najważniejszym wydarzeniem w powojennej historii Wąchocka było nadanie od 1 stycznia 1994 roku długo oczekiwanych praw miejskich.

Położenie miasta i gminy Wąchock w strefie atrakcyjnych krajobrazów stwarza doskonałe warunki do rozwoju turystyki. Prawdziwym bogactwem gminy są lasy i grunty leśne (stanowią aż 64% jej obszaru), które obejmują najbardziej urokliwe tereny Puszczy Świętokrzyskiej, Sieradowickiego Parku Krajobrazowego. Dodatkowym atutem są zabytki architektury.

Zespół Klasztorny

Kapitularz

Opactwa Cystersów z XII wieku - zabytek klasy "0" o znaczeniu światowym. Znakomicie zachowany jeden z najważniejszych obiektów "Szlaku Cystersów" objętych patronatem przez Radę Europy.

Opactwo Ojców Cysterskich w Wąchocku

Obiekty klasztorne pochodzące z I połowy XIII

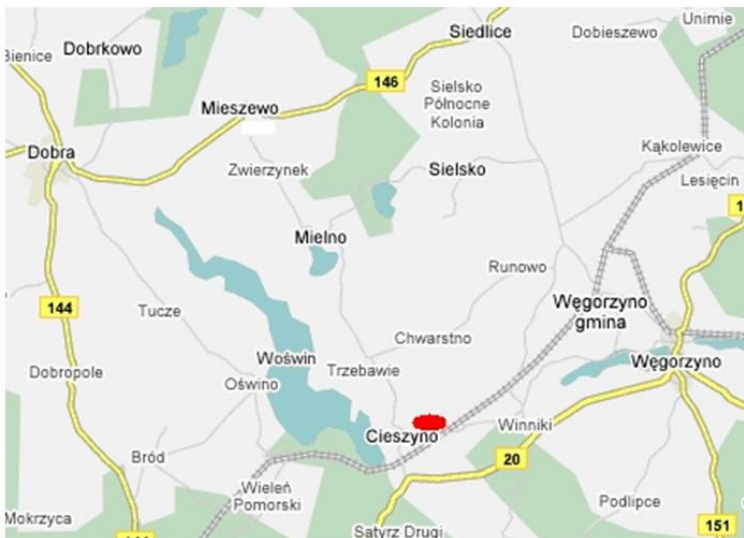

www.wachock.pl

GMINA WĘGORZYNO

Gmina Węgorzyno położona jest w środkowej części województwa zachodniopomorskiego w powiecie łobeskim. Miasto Węgorzyno położone jest nad jez. Węgorzyno przy skrzyżowaniu dróg do Łobza, Reska, Chociwła, Ińska i Drawska Pomorskiego oraz przy linii kolejowej Runowo Pomorskie.

Powierzchnia gminy wynosi 256 km², zamieszkuje ją ok. 7,5 tys. mieszkańców. Pod względem obszarowym, gmina plasuje się w środku gmin województwa zachodniopomorskiego, a pod względem gęstości zaludnienia, należy do gmin o niskim wskaźniku zaludnienia.

Sieć osadnicza gminy obejmuje 31 miejscowości.

Na Pomorzu Zachodnim jest to jedyne miejsce gdzie żyją współcześnie mnisi tego Zakonu.

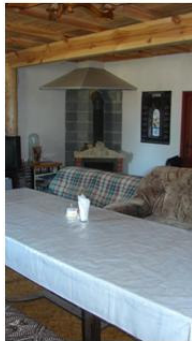
Cystersi do Winnik przybyli w 2005 r. Przyjmując darowiznę od rolnika z Winnik, który przekazał Opactwu w Wąchocku 37 ha ziemi wraz ze skromnym budynkiem mieszkalnym.

Cystersi w Winnikach tworzą Ośrodek Odnowy Duchowej. Działają również na rzecz mieszkańców wsi i gminy.

Ojciec Rajmund Guzik, który pracuje tutaj z dwoma współbraćmi jest równocześnie Przeorem klasztoru w Wąchocku.

Położenie gminy w obrębie moreny czołowej ostatniego zlodowacenia decyduje o wyjątkowym bogactwie rzeźby terenu i krajobrazu oraz różnorodności przyrody, mnogości jezior i rzek, w połączeniu ze znacznym oddaleniem o dużych aglomeracji i brakiem na tym terenie wielkiego przemysłu sprawia, że klimat tej ziemi jest wyjątkowy i specyficzny.

Na terenie gminy Węgorzyno znajduje się miejsce gdzie Cystersi z Wąchocka budują kolejny Cysterski Dom Rekolekcyjny (a w przyszłości być może klasztor).

Załączone zdjęcia przedstawiają wnętrza oraz otoczenie Kaplicy Cystersów w Winnikach 10.

www.wegorzyno.pl

-
- ¹Eric Antonie OCSO, Znak ubóstwa [w:] W drodze, nr 10 (350), 2002
- ²Przystanek w Mogile. Projekt szlaku cysterskiego- Kraków-Nowa Huta, http://www.zyciekrakowa.pl/nawahuta/index.php?option=com_content&task=view&id... 06-08-17
- ³A.M. Wyrwa, Deklaracja programowa Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce przy Prezesie Polskiej Kongregacji Cystersów, Wągrowiec 11.07.2007, Archiwum Rady Koordynacyjnej
- ⁴A. Słyszewska, Informacja na temat konferencji „Koncepcja programowa i promująca działania Szlaku Cystersów na terenie Polski”, Pelplin 20.09.2003 r., Archiwum Rady Koordynacyjnej
- ⁵Komunikat Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce przy Opacie Prezesie Polskiej Kongregacji Cystersów, Wąchock – Poznań, 1.10.2004 r.
- ⁶Stenogram wystąpienia O. Opata dr Eustachego Kocika Prezesa Polskiej Kongregacji Cystersów na konferencji programowej Szlaku Cysterskiego w Polsce w opactwie pocysterskim w Pelplinie, Pelplin 19.09.2003 r. (archiwum własne autorki artykułu). Przesłanie Opata – Prezesa Cystersów Polskich [w:] Miejsca Święte. Królowa Apostołów Patronka Pielgrzymów, nr 9 (117), 2006 r., s.3
- ⁷Informacja o utworzeniu nowego produktu turystycznego pod nazwą "Szlak Cysterski na Dolnym Śląsku", Informacja Agencji Artystycznej Jedynka, www.jedynka.art.pl/cystersi.html z dn. 15 marca 2004 strona 1- 4.
- ⁸Tamże.
- ⁹"Deklaracja woli", Bierzwnik 31.03.2004r, Archiwa Gmin i Miast sygnotariuszy dokumentu.
- ¹⁰Tekst "Porozumienia", Krzeszów 26.04.2004r, Archiwa sygnotariuszy dokumentu.
- ¹¹Komunikat Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce przy Opacie Prezesie Polskiej Kongregacji Cystersów, Wąchock- Poznań, 1.10.2004r, Archiwum Rady Koordynacyjnej.
- ¹²Protokół ze spotkania Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce w opactwie O.O. Cystersów w Wąchocku w dn. 15 kwietnia 2004r, Archiwum Rady Koordynacyjnej.
- ¹³Protokół z posiedzenia Rady Koordynacyjnej w Wąchocku z dn. 15.05.2004 r, Archiwum Rady Koordynacyjnej.
- ¹⁴Tamże, por. także przypis nr. 9.
- ¹⁵Statut Wągrowieckiego Stowarzyszenia Szlaku Cysterskiego, Wągrowiec 1 kwietnia 2004r, § 7 pkt.3.
- ¹⁶Sprawozdanie ze spotkania Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Wągrowcu w dniach 10- 11.07.2004r, Wągrowiec 10- 11.07.2004r, Archiwum Rady Koordynacyjnej.
- ¹⁷Decyzja Fundacji Kultury, Warszawa dnia 21 czerwca 2004r, Archiwum Rady Koordynacyjnej.
- ¹⁸I Ogólnopolskie Forum Szlaku Cysterskiego, Komunikat Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce przy Opacie Prezesie Polskiej Kongregacji Cystersów, Wąchock 21.06.2005r, Archiwum Rady Koordynacyjnej.
- ¹⁹List Opata Ogólnopolskie Forum Szlaku Cysterskiego, Komunikat Rady Koordynacyjnej Szlaku Cystersów w Polsce przy Opacie Generalnego Cystersów do Najczciodszych i Najjaśniejszych Władz Miejskich i Regionalnych zebranych na Forum Gmin Cysterskich i Właścicieli Obiektów Cysterskich i Pocysterskich, Rzym, 19 maja 2005r [w:] Miejsca Święte, Królowa Apostołów, Patronka Pielgrzymów, Nr 9/117/2006 s. 2 (oryginał łańciski listu w archiwum opactwa O.O. Cystersów w Krakowie Mogile)
- ²⁰I Ogólnopolskie Forum Szlaku Cysterskiego, Komunikat Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce przy Opacie Prezesie Polskiej Kongregacji Cystersów, Wąchock 21.06.2005, Archiwum Rady Koordynacyjnej.
- ²¹Komunikat z obrad Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce, które odbyły się w opactwie pocysterskim w Krzeszowie, Krzeszów 15- 16 października 2005r, Archiwum Rady Koordynacyjnej.
- ²²T. Świercz, Sprawozdanie z I Ogólnopolskiego Forum tzw. Gmin Cysterskich oraz Właścicieli Obiektów Cysterskich i Pocysterskich, Krzeszów 15 października 2005r, Archiwum Rady Koordynacyjnej.
- ²³Deklaracja woli współpracy w zakresie ochrony dziedzictwa cysterskiego i włączania się w działania Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce przy Opacie Prezesie Polskiej Kongregacji Cystersów, Krzeszów 15 października 2005, Archiwum Rady Koordynacyjnej.
- ²⁴List Przewodniczącego Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce, rozesłany wraz propozycją „Deklaracji woli współpracy w zakresie ochrony dziedzictwa cysterskiego”, Poznań- Wąchock, 10 listopada, 2005r, Archiwum Rady Koordynacyjnej.
- ²⁵K. Turkiewicz, Biuro Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce- propozycje, Kraków- Mogiła 18. 02. 2006r, Archiwum Rady Koordynacyjnej.
- ²⁶Protokół z posiedzenia Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce w Krakowie- Mogile w dn. 18 II 06r, Kraków- Mogiła 18. 02. 06, Archiwum Rady Koordynacyjnej.
- ²⁷Regulamin Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce przy Opacie Prezesie Polskiej Kongregacji Cystersów § 2 pkt 7, Archiwum Rady Koordynacyjnej. Materiały dla uczestników Forum Gmin Cysterskich I Propozycje podstaw współpracy organizatorów Szlaku Cysterskiego w Polsce pkt 8, Wąchock 31 kwietnia 2005r. Archiwum Rady Koordynacyjnej.
- ²⁸List- zaproszenie Prezydenta Karty Europejskiej Opactw i Miejsc Cysterskich Jean’a- François LEROUX, Clairvaux, 13 stycznia 2006, Archiwum Stowarzyszenia Ochrony Dziedzictwa Pocysterskiego w Bierzwniku.
- ²⁹Pourquoi la Charte ? [w:] Charte Européenne des Abbayes et Sites Cisterciens (Biuletyn informacyjny o założeniach programowych i statutowych Karty Europejskiej.).
- ³⁰Por. przypis 27.
- ³¹Protokół z posiedzenia Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce w Krakowie- Mogile w dn. 18. II. 06r.
- ³²Wystąpienie przedstawiciela Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce na Zgromadzeniu Generalnym Karty Europejskiej Opactw i Miejsc Cysterskich w Herkenrode, Herkenrode 22- 23 kwietnia 2006r, Archiwum Rady Koordynacyjnej. Por. także T. Świercz, Tradycja dąży ku przyszłości [w:] Miejsca Święte. Królowa Apostołów Patronka Pielgrzymów nr 9 (117) 2006, s. 5- 6.

-
- ³³ Protokół z posiedzenia Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce, Henryków 8. 06. 2006, (zał. 7).
- ³⁴ Komunikat Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce po II Ogólnopolskim Forum tzw. Gmin Cysterskich oraz Właścicieli Obiektów Cysterskich i Pocysterskich, Wąchock- Poznań 5 października 2006 roku, Archiwum Rady Koordynacyjnej.
- ³⁵ List PKN ICOMOS w objęciu patronatem Polskiego Szlaku Cysterskiego, Warszawa 17 marca 2006.
- ³⁶ Protokół z posiedzenia Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce, Henryków 08. 06. 2006r (zał. 6).
- ³⁷ Komunikat Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce po II Ogólnopolskim Forum... . Wąchock- Poznań 5 października 2006, (ustalenie nr 3), Archiwum Rady Koordynacyjnej.
- ³⁸ Tamże (pkt. 4).
- ³⁹ Tamże, ust. 1 i 2.
- ⁴⁰ Komunikat z obrad Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce, które odbyły się w Opactwie Cystersów w Krakowie-Mogile, Kraków-Mogiła 14.06.2007, pkt 7 Archiwum Rady Koordynacyjnej.
- ⁴¹ Tamże, pkt.1
- ⁴² List O. Opata dr Eustachego Kocika skierowany do członków Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce obradującej w dn. 14 kwietnia 2007 r. w Opactwie Cystersów w Krakowie – Mogile; Wąchock 14 kwietnia 2007 r., Archiwum Rady Koordynacyjnej
- ⁴³ Komunikat z obrad Rady Koordynacyjnej Szlaku Cysterskiego w Polsce, Kraków – Mogiła 14 czerwca 2007r., pkt.3, Archiwum Rady Koordynacyjnej
- ⁴⁴ Tamże, pkt.7
- ⁴⁵ Tekst wystąpienia wygłoszonego 12 maja 2007 r. na I Forum Europejskim Karty Opactw i Miejsc Cysterskich w Pontigny (Francja) przez przedstawiciela Rady Koordynacyjnej p. Teresę Świercz Archiwum Rady Koordynacyjnej
- ⁴⁶ Tamże,s.3
- ⁴⁷ European Forum Pontigny (11-12 May 2007). The European Charter development process since its foundation.Pontigny 11 maja 2007, Archiwum Rady Koordynacyjnej
- ⁴⁸ Statut Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Gmin Cysterskich , Bierzwnik 7.07.2007r. , Urząd Gminy w Bierzwniku
- ⁴⁹ Przesłanie Prezydenta Karty Europejskiej Opactw i Miejsc Cysterskich do uczestników III Forum Szlaku Cysterskiego w Polsce .Paradyż 13-16 2007r, Archiwum Rady Koordynacyjnej.